

Pia Österman

VARHAISKASVATTAJIEN KOKEMUKSIA LAPSILÄHTÖISYYDESTÄ

Avoimen päiväkodin arjessa

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Pia Österman	Sosionomi (AMK)	Marraskuu 2017
Opinnäytetyön nimi		58 sivua 3 liitesivua
Varhaiskasvattajien kokemuksia lapsilähtöisyydestä Avoimen päiväkodin arjessa		
Toimeksiantaja		
Ohjaaja		
Virve Jussila		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyössä tutkittiin, millä tavalla avoimen päiväkodin varhaiskasvattaja toimii lapsilähtöisesti, ollessaan yhdessä lasten kanssa ja mitä lapsilähtöisyys kasvattajien omasta mielestä tarkoittaa sekä millaisia ajatuksia heillä siitä on. Opinnäytetyöhön osallistui kaksi avointa päiväkotia.</p> <p>Menetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta ja narratiivista lähestymistapaa. Aineisto koostui kasvattajien vapaaehtoisista, nimettömistä ja kokemuksellisista kirjoitelmista. Kirjoitelmat kirjoitettiin sähköisesti ja palautettiin sähköpostitse. Tutkimusaineisto sisälsi neljä kirjoitelmaa. Tutkimuksen aineisto käsiteltiin teemoittelun avulla.</p> <p>Kirjoitelmissa kerrottiin, että avoimen päiväkodin varhaiskasvattajat toimivat arjessa lapsilähtöisesti kuuntelemalla lapsia, heidän mielipiteitään ja toiveitaan. Lasten ajatuksia pidettiin arvokkaina ja niillä oli vaikutusta toiminnan suunnitteluun. Pidettiin tärkeänä, että jokainen lapsi huomioitiin yksilöllisesti ja ilman kiirettä. Lapsilähtöisyyteen kuului myös selkeiden rajojen asettaminen ja leikin avulla oppiminen. Oli tärkeää, että lapset saivat onnistumisen kokemuksia ja positiivista palautetta toiminnastaan. Toivottiin myös, että lasten vanhemmille välittyisi kasvattajien aito kiinnostus ja välittäminen heidän lapsistaan. Jokaista perhettä kunnioitettiin.</p> <p>Toiminnan haasteena olivat perheiden erilaisuus ja erilainen osallistumistiheys. Ilman ennakkoilmoittautumista ei voitu tietää, kuinka paljon perheitä oli tulossa ja mikä oli lasten ikäjakauma. Toimintaan osallistui paljon perheitä ja suunnitelmia muokattiin tarpeen vaatiessa nopeasti. Perheiden erilaiset toimintatavat saattoivat vaikeuttaa avoimessa päiväkodissa sallitun toiminnan määrittelemistä ja rajojen vetämistä. Perheiden tapoja kunnioitettiin, ketään ei saanut kuitenkaan satuttaa.</p> <p>Työstä on toivottavasti hyötyä siihen osallistuneille kasvattajille ja kaikille varhaiskasvatuksen alalla työskenteleville, koska toisten kokemukset voivat auttaa oman työn kehittämisessä.</p>		
Asiasanat		
varhaiskasvatus, avoin varhaiskasvatus, avoin päiväkoti, lapsilähtöisyys		

Author (authors)	Degree	Time
Pia Österman	Bachelor of Social Services	November 2017
Thesis Title Experiences of Child-Oriented Approach by Early Childhood Educators At Open Day Care Center`s Practice		58 pages 3 pages of appendices
Commissioned by		
Supervisor Virve Jussila		
Abstract <p>The objective of the thesis examine an early childhood educator`s approach to daily child-oriented routines at open day care center. The aim was also to survey what the educators of themselves understand with the term child-oriented. This study included two open day care centers.</p> <p>The thesis was executed as a qualitative research by using a narrative approach. The data was collected by an e-mail by writing an anonymous and free text grounded in own experiences. The data included four texts and was analyzed with the help of themes.</p> <p>The results of this study indicate that early childhood educators carried out everyday practices based on a child-oriented approach by listening to the children, their opinions and their wishes. Children`s thoughts were precious and considered by the educators in planning the activities in the open day care center. It was important that every child is noticed by individually and without rush. The practices included also clear boundaries and learning by playing. It was very important that children were given experiences of success and a positive response from their action. True interest and caring for the children was wished to reflect to the parents. Every family was respected.</p> <p>The challenging part was, that the families were all very different and their participation varied a lot. Without pre-enrolment it was impossible to know how many families would come and what the age of the children would be. There were many of families and plans were changed sometimes quickly. It might have been sometimes hard to define the boundaries of acceptable action because of the different principles of the families. The principles of the families were respected but nobody was allowed to harm.</p> <p>Hopefully, this thesis will help the educators who participated in this study and all of those, who work in early childhood education to develop their own work because we can learn from others` experiences.</p>		
Keywords early childhood education, open early childhood education, open day care, child-oriented approach		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS.....	7
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	9
2.2	Avoim varhaiskasvatus	12
2.3	Kasvatusyhteistyö ja osallisuus varhaiskasvatuksessa	14
2.4	Kasvattajan tehtävä varhaiskasvatuksessa	15
3	LAPSILÄHTÖISYYS	17
3.1	Reggio Emilia -pedagogiikka	20
3.2	Lapsilähtöinen varhaiskasvatus.....	22
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	26
4.1	Opinnäytetyön tarkoitus, tutkimuskysymykset ja ohjeistus	26
4.2	Tutkimusmenetelmä ja narratiivinen lähestymistapa	27
4.3	Tutkittava aineisto ja luvat	28
4.4	Aineiston käsittely ja analyysi	29
4.5	Opinnäytetyöprosessi	31
4.6	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	33
5	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	36
5.1	Lapsen äänen näkyväksi tekeminen.....	37
5.2	Kasvattajan tehtävä avoimessa päiväkodissa	40
5.3	Toiminnan haasteet avoimessa päiväkodissa	43
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	44
6.1	Lapsen äänen näkyväksi tekeminen.....	45
6.2	Kasvattajan tehtävä avoimessa päiväkodissa	48
6.3	Toiminnan haasteet avoimessa päiväkodissa	50
7	POHDINTA.....	52

LIITTEET

Liite 1. Kirjoitelman ohjeistus

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Tarkentava sähköposti

1 JOHDANTO

On tärkeää pitää lapsista hyvää huolta koska, heidän lapsuutensa on tässä ja nyt. Lapsi tarvitsee aikuisen rinnalleen ihmettelemään, ohjaamaan arjen asioissa ja oppiakseen tuntemaan itsensä. Yhtä tärkeää lapselle on saada leikkiä, oppia ja iloita yhdessä toisten lasten kanssa.

Suomessa on erittäin korkeatasoinen varhaiskasvatus. Economist Intelligence Unitin 45 maassa tekemän tutkimuksen mukaan korkeatasoisin 3–6-vuotiaiden varhaiskasvatus on Euroopassa, erityisesti Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Yksi syy korkeaan tasoon on laaja-alaisessa, pitkään olemassa olleessa varhaiskasvatuksessa, johon lapsilla on laillinen oikeus. Kasvattajat ovat myös korkeasti koulutettuja ja kaikilla perheillä on mahdollisuus osallistua. (Economist Intelligence Unit 2012, 6.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millä tavalla kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajat toimivat lapsilähtöisesti, ollessaan yhdessä lasten kanssa ja mitä lapsilähtöisyys kasvattajien omasta mielestä tarkoittaa. Kasvattajien kokemuksia on tutkittu ennenkin. Avoimesta varhaiskasvatuksesta tai lapsilähtöisyydestä on tehty paljon opinnäytetöitä, mutta yhtään väitöskirjaa en tästä aihepiiristä havainnut. Karikumpu (2013) ja Kaartinen (2015) halusivat saada selville kasvattajien näkemyksiä päiväkodin lapsilähtöisyydestä. Näissä opinnäytetöissä nähtiin, että lapsilähtöisyys ei ole kovin helposti määriteltävä asia, mutta lasten äänen kuuntelemista pidettiin tärkeänä ja että lapsen kohtaaminen vaatii herkkyyttä. Lapsi nähtiin myös kokijana ja tekijänä. Tämä opinnäytetyö tarkastelee, millä tavalla lapsilähtöisyys ilmenee avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien arjessa.

Suomalaiset perheet ja niiden tarpeet ovat monimuotoisia. Sen takia avoimilla päiväkodeilla on suuri merkitys myös tulevaisuudessa. Kuntien mahdollisuus rajoittaa subjektiivinen päivähoito-oikeus 20 viikkotuntiin, saattaa lisätä myös avointen varhaiskasvatuspalvelujen kysyntää. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan (2007, 39) loppuraportissa, *Varhaiskasvatus vuoteen 2020*, sanotaan, että avoimet varhaiskasvatuksen palvelut tulevat muuttumaan ja monipuolistumaan ja mahdollisesti myös korvaamaan osaksi kokopäivähoidon tarvetta.

Avoin varhaiskasvatus on tarkoitettu pääsääntöisesti alle kouluikäisille lapsille, jotka eivät ole kunnallisessa päivähoitossa, käytänteissä voi kuitenkin olla paikkakuntaakohtaisia eroja. Joillakin paikkakunnilla avoimeen päiväkotiin ovat tervetulleita kaikki lapset hoitajien tai vanhempiensa kanssa, joillain paikkakunnilla vain vanhemmat lapsineen. Tulevana varhaiskasvatuksen ammattilaisena pidän avointa varhaiskasvatusta tärkeänä ja haluan saada sille lisää näkyvyyttä ja arvostusta. Opinnäytetyö tehtiin kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien kanssa. Heidän tehtävänä oli kertoa omista kokemuksistaan kirjoitelman muodossa.

Haluaisin saada työni avulla kasvattajien äänen kuuluviin. Jokainen kokemus on tärkeä. Tarkoituksena on saada tietoa kasvattajien arjesta ja tuoda sitä näkyviin, koska tuntemalla työtä, sitä voi myös arvostaa ja kehittää. Aineisto koostuu neljästä avoimen päiväkodin varhaiskasvattajan kokemuksellisesta, nimettömästä kirjoitelmasta. Opinnäytetyö keskittyy kasvattajien kokemuksiin ja ajatuksiin lapsilähtöisyydestä. Se on raportti avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien työstä ja siinä yhdistyvät kokemus, tieto ja muuttuvat tilanteet.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on lapsen tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatusta, opetusta ja hoitoa, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8; Opetushallitus 2016). Lapsi on halukas oppimaan ja oppii ja tutkii leikin avulla. Leikin avulla lapsi oppii myös syy-seuraussuhteita ja hänen tarkkaavaisuutensa ja mielikuvituksensa kehittyvät. Mielikuvitus on portti empatiaan, kykyyn suhtautua toiseen myötätuntoisesti ja kuvitella, miltä hänestä tuntuu. Mielikuvitus auttaa myös kestämaan todellisuutta ja pehmentämään sitä. (Salo & Kalland 2014, 48–49.)

Pedagogisen toiminnan perustana ovat lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta. On erittäin tärkeää tuntea jokainen lapsi ja huomioida hänen oma yksilöllinen kehityksensä. Mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja henkilöstön välillä auttavat lapsen tuntemista. Lapset tuovat mukanaan myös omat aikaisemmat elämäkokemuksensa, joissa merkittävänä tekijänä ovat lasten ja

huoltajien väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 18.)

Karila ja Nummenmaa (2001, 29–30) sanovat, että kasvatuksessa ovat läsnä niin menneisyys, nykyisyys, kuin tulevakin. Kasvatusvuorovaikutuksen avulla kasvatusta tapahtuu nyt ja tässä. Vankka kasvatusosaaminen on perusta laadukkaalle varhaiskasvatukselle, koska se auttaa hahmottamaan sitä, mikä on tärkeää ihmiseksi kasvamisessa ja mitkä tavoitteet ja keinot edesauttavat sitä.

Lapsuuden varhaiset vuodet ovat tärkeitä, koska silloin lapsi tarvitsee opetusta, hoitoa ja kasvatusta. Osan kasvatuksesta hoitavat ammattikasvattajat. (Härkönen 2003, 11.) Henkilöstön ja huoltajien välinen yhteistyö tuo lasten elämään turvallisuutta ja jatkuvuuden tunnetta. Henkilöstö luo lapseen luottamuksellisen suhteen. Tasavertainen, avoin ja toista arvostava kohtaaminen on tärkeää, kun sovitaan lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista. Säännöllinen yhteistyö varmistaa, että perheiden kanssa yhdessä tehtävä kasvatustyö on myös lapselle mielekästä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 18.)

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.)

Laki lasten päivähoidosta muuttui 1.8.2015 varhaiskasvatuslaiksi (Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 580/2015). Valtio luo kehykset varhaiskasvatukselle asetusten ja lakien avulla. Varhaiskasvatusta ohjaavat monenlaiset yhteiskunnan tavoitteet. Halutaan kasvattaa ammattitaitoisia työvoimaa, joka pystyy sopeutumaan muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin. (Mikkola & Nivalainen 2009, 10.) Opetus- ja kulttuuriministeriö on vastuussa lasten päivähoidon yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta. Jokaisella lapsella on oikeus saada kunnan järjestämää varhaiskasvatusta vähintään 20 viikkotuntia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, joka edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäisee syrjäytymistä. Sen tarkoituksena on edis-

tää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus vahvistaa lasten osallisuutta ja heidän aktiivista toimintaansa yhteiskunnassa. Se tukee myös huoltajien kasvatus-työtä ja antaa heille mahdollisuuden opiskella tai työskennellä. Varhaiskasvatukseen osallistuu suurin osa lapsista ennen oppivelvollisuuden alkamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14, 18.) Toiminnan tarkoituksena on edistää lasten hyvinvointia ja kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen (Opetushallitus 2017).

Kasvattajan toiminta vaikuttaa aina kasvatettavaan. Kasvattaja kasvattaa vuorovaikutuksessa ja hänen toimintansa on tietoisista tai tiedostamatonta. (Kirveslahti ym. 2014, 214.) Kasvatuksen tulee vastata ajan haasteisiin, koska silloin se voi olla yhteiskuntaa kehittävä voimavara. Mitä paremmin se vastaa haasteisiin, sitä paremmin se kehittää myös yhteiskuntaa. Kaiken toteuttamisen kriteerinä on lapsen etu. Kasvatus täytyy käsittää ihmiselämän osaksi, koska muuten on mahdollista, että kasvatus jää irralliseksi. Elämän ilmiöt kuuluvat kasvatukseen, koska niillä on kosketuspinta lapsen elämänpiiriin tässä todellisessa elämässä. (Huttunen 1989, 38.)

Roosin (2015, 137) väitöskirjan mukaan kaverit ovat lapsille todella tärkeitä. Jokainen hänen haastattelemansa lapsi mainitsi parhaat kaverinsa, vaikka haastattelu olisi ollut kuinka lyhyt tahansa. Tämä kertoo mielestäni vertaissuhteiden tärkeydestä ja muistuttaa, että kasvattajalla on suuri merkitys myös lapsen leikkitaitojen kehittymisessä ja sen myötä kaverisuhteiden solmimisessa. Luhtavaaran (2013, 39) mielestä laadukkaassa varhaiskasvatuksessa kasvattaja kykenee kohtaamaan lapsen tarpeeksi matalalla eli lapsen omalla tasolla. Laatu tarkoittaa sitä, että tuotteen haluttavuus on suuri, ei sitä, että kustannukset ovat mahdollisimman pienet. Määrä ei ole ollenkaan sama asia kuin laatu.

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten omista varhaiskasvatussuunnitelmista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat ja tukevat laadukkaasti

varhaiskasvatuksen järjestämistä, kehittämistä ja toteuttamista koko maassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 18) arvoperusta pohjautuu yleisiin periaatteisiin, joita ovat lapsen edun ensisijaisuus, oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus sekä syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperusta:

- Lapsuuden itseisarvo
- Ihmisenä kasvaminen
- Lapsen oikeudet
- Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus
- Perheiden monimuotoisuus
- Terveellinen ja kestävä elämäntapa

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 19).

Perusteissa puhutaan oppimiskäsityksestä, **jossa lapsi nähdään synnynnäisesti uteliaana, aktiivisena oppijana**. Lapsen nähdään oppivan, kehittyvän ja kasvavan kokonaisvaltaisesti ja kaiken aikaa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja lapsen lähiympäristön kanssa. Oppimisen nähdään koostuvan taidoista, tiedoista, tunteista ja toiminnasta, myös ajattelu, aistihavainnot ja keuholliset kokemukset ovat osa oppimista. Lähtökohtana tulee olla lasten mielenkiinnon kohteet, heidän aikaisemmat kokemuksensa ja heidän oma osaamisensa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.) Oppimisalueet ovat jaoteltu viideksi kokonaisuudeksi, aivan kuten esiopetussuunnitelman perusteissakin. Aihealueita sovelletaan ja yhdistellään lasten tarpeiden mukaan.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimisalueet ovat:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 39.)

Samuelssonin ja Carlssonin (2008, 635, 637) mukaan leikin elementtejä on mukana pienten lasten kehityksessä ja oppimisessa. Lapsen näkökulmasta koululaisen voi olla yhtä hankalaa ymmärtää kertotaulua, kuin neljävuotiaan käsittää numeroiden maailmaa. Opittava aihealue on molemmissa sama, mutta oppimisen taso on erilainen. Varhaiskasvatuksen ei pidä jakautua oppiaineisiin, mutta sen tulee sisältää esimerkiksi kirjoittamisen, lukemisen, matematiikan, tieteen ja kulttuurin aineksia. Niin demokratian idea, sukupuolten tasa-arvo, sosiaaliset taidot, kuin tiedolliset ja tunnetaidotkin kuuluvat varhaiskasvatuksen kokonaisuuteen.

Lapsi oppii parhaiten silloin, kun hän tuntee olonsa turvalliseksi ja voi hyvin. Myönteiset vuorovaikutussuhteet ja tunnekokemukset auttavat oppimaan. Yhteisöön kuulumisen ja vertaisryhmä ovat olennaisia oppimisessa ja osallisuudessa. Kasvatushenkilöstön pitää ohjata ja tukea lasten oppimista, kiinnostava ja sopivan haasteellinen tekeminen, innostavat lasta oppimaan lisää. Jokainen lapsi tarvitsee onnistumisen kokemuksia ja riemua itsestään oppijana sekä oman toimintansa kautta. Leikin itseisarvon ymmärtäminen ja sen pedagoginen merkitys lapsen kokonaisvaltaisessa kehityksessä, hyvinvoinnissa ja oppimisessa on olennaista varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20.)

Elkind (2008, 1–2, 4) arvostaa myös leikkiä ja sanoo, että leikin avulla lapset saavat uusia oppimisen tapoja, jotka antavat heille mahdollisuuden saada taitoja, joita he eivät voi hankkia, millään muulla tavalla kuin leikkimällä. Leikkiminen opettaa lapsille älyllisiä-, sosiaalisia- ja tunnetaitoja. Omaehtoinen leikki ja tutkiminen ovat erittäin tärkeitä lapselle, koska ne ruokkivat myös lapsen mielikuvitusta, luovuutta ja luontaista uteliaisuutta. Ilman omaehtoista leikkiä lapsi ei voi käyttää ja kehittää näitä tärkeitä kykyjään. Lapsille on tärkeää saada mahdollisuuksia tutkia ja tutustua maailmaan omassa rauhassa ja tahdissa, koska sillä tavalla he saavat ainutlaatuisia oppimiskokemuksia.

2.2 Avoin varhaiskasvatus

Avoin päiväkotitoiminta on osa avointa varhaiskasvatusta. Yleensä avoin päiväkotitoiminta on tarkoitettu kotihoidossa oleville alle kouluikäisille lapsille, sekä heidän vanhemmilleen tai hoitajilleen. Käytänteissä voi kuitenkin olla paikkakuntakohtaisia eroja. Jollakin paikkakunnilla avoimeen päiväkotitoimintaan ovat tervetulleita kaikki lapset hoitajiensa tai vanhempiensa kanssa, joillain paikkakunnilla vain vanhemmat lapsineen. Avoin päiväkotitoiminta on vanhemmuutta tukevaa monipuolista toimintaa, yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa.

Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena, esimerkiksi kerho- tai leikkitoimintana. Muun varhaiskasvatuksen toteutus ja painopisteet vaihtelevat järjestäjän päätösten mukaan, toiminta on kuitenkin ohjattua ja tavoitteellista. Muu varhaiskasvatus voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, omaehtoista leikkiä ja taide- tai liikuntakasvatusta. Lisäksi muu varhaiskasvatus voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14, 17–18.)

Suomalainen varhaiskasvatus on tällä hetkellä painottunut kokopäivähoitoon. Tulevaisuudessa on tärkeää huolehtia, että avoimen varhaiskasvatuksen ja vuorohoidon palveluja on niitä tarvitseville ja että myös osapäiväisen tai osaviikkoisen varhaiskasvatuksen palveluja on tarpeeksi saatavilla. Palvelujen kehittäminen monipuolisiksi on tärkeää, samoin kuin niiden riittävä määrä ja saatavuus. Varhaiskasvatuspalvelujen kehittämisen lähtökohdaksi tulee olla aina lapsen tarpeet ja etu. Monipuoliset palvelut ovat hyödyllisiä, niin lapselle kuin huoltajillekin. (Estola ym. 2014, 58–59.)

Avointa varhaiskasvatusta on nimitetty ainakin 1970-luvun alusta alkaen yleisesti leikkitoiminnaksi. 2000-luvulla on alettu kuitenkin käyttämään laajasti käsitettä avoin varhaiskasvatus. Toiminnan muodot ja määritelmät ovat erilaisia niin kunnallisesti kuin alueellisestikin. Avointa varhaiskasvatusta järjestävät erilaiset järjestöt, yksityiset palveluntuottajat, kunnat sekä seurakunnat joko itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa. Seurakunnalla on vahva valtakunnallinen rooli avoimen varhaiskasvatuksen järjestämisessä. (Alila & Portell 2008, 12.)

Avointen päiväkotien ensimmäiset vaiheet tapahtuivat Englannissa esiopetuksen kokeilujen kautta 1970-luvun alkupuolella. Pidettiin tärkeänä, että ammattikasvattajat ja vanhemmat olisivat lähempänä toisiaan, koska näin vanhemmat saisivat tukea omaan kasvatustyöhönsä. Suomeen avoin päiväkotitoiminta tuli Ruotsista 1970-luvun lopussa. Toiminta alkoi Suomessa sosiaalihuoltolaitoksen kokeiluna vuonna 1978. Silloin avautuivat yksitoista ensimmäistä avointa päiväkotia. Kokeilu oli käynnissä vuoteen 1983 saakka. Vuodesta 1984 lähtien avoimet päiväkodit katsottiin olevan osa leikkitoimintaa. (Alila & Portell 2008, 17.)

Suomessa avointen päiväkotien pääasiallinen tarkoitus oli vähentää lapsiperheiden eristäytyneisyyttä ja jakaa kasvatuksellisia neuvoja. Tärkeää oli myös rohkaista vanhempia ja muita lapsia hoitavia aikuisia osallistumaan kasvatustalkusteluun ammattikasvattajien ja muiden aikuisten kanssa. Lähtökohtana toiminnassa oli, että lapsi on oman aikuisensa vastuulla koko ajan ja siihen ei tarvinnut ilmoittautua etukäteen. Aikuisille oli mahdollista olla myös omaa ohjelmaa lasten leikkien tai askartelujen aikana. Aivan alkuajoista lähtien on ollut toivottavaa, että vanhemmat osallistuisivat aktiivisesti leikkipuistotoimintaan. Sen takia pidettiin tärkeänä, että vanhemmat voivat vaikuttaa toiminnan sisältöön ja myös toteuttaisivat sitä. (Alila & Portell 2008, 17.)

Avoin päiväkotitoiminta oli usein tavallisen päiväkodin osa. Ryhmässä tuli olla kaksi kasvatustai hoitohenkilöä. Ryhmän koko vaikutti muun henkilöstön tarpeeseen, sitovia lasten ja aikuisten määrän välisiä mitoituksia ei kuitenkaan tehty. Vuonna 1988 sosiaalihuoltolaitos neuvosi leikkipuistoja laatimaan päivä- ja viikkosuunnitelmia ja laittamaan ne vanhempien nähtäviksi. Vanhemmat voivat siten itse päättää mihin toimintaan he haluavat osallistua. (Alila & Portell 2008, 17.)

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan (2007, 39) loppuraportissa, *Varhaiskasvatus vuoteen 2020*, sanotaan, että avoimet varhaiskasvatuksen palvelut tulevat muuttumaan ja monipuolistumaan ja mahdollisesti myös korvaamaan osaksi kokopäivähoidon tarvetta. Avoimet palvelut pystyvät ehkä tulevaisuudessa vastaamaan perheiden erilaisiin tarpeisiin joustavammin kuin nykyiset vaihtoehdot osa- ja kokopäivähoito. Tämän kehityksen toteuttamiseksi tarvi-

taan uusia palvelurakenteita ja tarkempaa määrittelyä avoimen varhaiskasvatuksen kohderyhmistä ja siitä, mikä on avointa varhaiskasvatusta. Sen vuoksi on mielestäni tärkeää tietää, mitä tehdään, miksi tehdään, miten tehdään ja kenelle ja kenen kanssa tehdään. Lapsiperheiden tarpeisiin vastaaminen ei ole helppo tehtävä, koska nämä tarpeet eivät ole samanlaisia. Perheiden kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö auttaa selvittämään perheiden tarpeita ja toiveita, jolloin voidaan pyrkiä parhaaseen mahdolliseen toimintatapaan juuri tietyn perheen kanssa.

2.3 Kasvatusyhteistyö ja osallisuus varhaiskasvatuksessa

Lapselle merkityksellisten elinympäristöjen välinen yhteistyö on varhaiskasvatusta parhaimmillaan (Karila & Nummenmaa 2001, 15). Kasvatusyhteistyössä lähtökohtana ovat lapsen tarpeet ja sitä säätelevät sekä lapsen oikeudet että lapsen etu. Käytännössä yhteistyö tarkoittaa, että kasvattajat arvostavat perheen mielipiteitä lapsesta ja perheen kasvatustapaa kunnioitetaan. Ammattikasvattajien kokemukset ja tieto yhdistyvät perheen tietoon ja kokemukseen. (Laru ym. 2013,47.) Lapsen kehityksen ja kasvun mahdollisuuksiin vaikuttaa se, miten paljon kasvuun osallistuvat aikuiset kokevat kasvatuksen olevan heidän yhteinen tehtävänsä (Hujala ym. 1998, 18).

Varhaiskasvatuksessa on erittäin tärkeää, että kasvattajat tekevät yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa. Yhteistyön tavoitteena on sitouttaa molemmat osapuolet edistämään lasten turvallista ja tervettä kehitystä, kasvua ja oppimista. Lasten sensitiivinen kohtaaminen vahvistaa lasten tuntemaa osallisuutta. Kuulluksi ja nähdyksi tuleminen on lapselle mieluisa kokemus. Lasten ja heidän huoltajiensa osallistuminen varhaiskasvatuksen toteutukseen vahvistaa heidän tuntemaansa osallisuutta. Kasvatusyhteistyön jokaisella jäsenellä on oma tärkeä merkityksensä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30, 32–33.)

Nykyään puhutaan paljon osallisuudesta. Se on tärkeä asia kaikkien asiakasryhmien kannalta, koska jokainen ihminen on oman elämänsä subjekti ja paras asiantuntija. Heikka ym. (2014, 3–4) sanovat, että osallisuuden edistäminen on erittäin ajankohtainen asia ja sitä tavoitellaan määrätietoisesti. Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa omiin asioihinsa, on kirjattu lakiin, se maini-

taan myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Mielestäni jokaisen oikeus osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa, on osa itsemääräämisoikeutta, ja on siksi erittäin tärkeä asia jokaisen lapsen ja aikuisen hyvinvoinnille.

Fonsén ym. (2014, 82) mukaan varhaiskasvatuksen tärkein päämäärä on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja antaa parhaat mahdolliset edellytykset lapsen oppimiselle ja kehittymiselle. Varhaispedagogisen toiminnan suunnittelun ytimessä ovat osallisuus ja lapsen oikeudet olla mukana ja vaikuttaa, toteuttaa sekä arvioida omaan elämäänsä liittyviä asioita. Osallisuuden perustuvan pedagogiikan tarkoituksena on tukea lapsen itsetuntoa ja tämän kautta kasvattaa lasta vastuullisuuteen.

Osallisuutta on tunne tasavertaisesta kuulumisesta ryhmään. Siinä tullaan kuulluksi, mutta kuunnellaan myös toisten toiveita. Kokemus osallisuudesta voimaannuttaa lasta ja hän tuntee olevansa oman elämänsä herra, hänellä itsellään ja hänen mielipiteillään on merkitystä. Varhaiskasvatuksessa osallisuuden voi ymmärtää esimerkiksi niin, että suunnittelussa otetaan jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet huomioon. Lapset ymmärtävät nopeasti, että he voivat kertoa omia toiveitaan ja ajatuksiaan. (Fonsén ym. 2014, 82, 86.) Kokemukseni mukaan lapset myös kertovat, jos heille annetaan puheenvuoro.

2.4 Kasvattajan tehtävä varhaiskasvatuksessa

Suomalainen kunnallinen päivähoitojärjestelmä koostuu päiväkodeista, perhepäivähoidosta ja erilaisista avoimista päivähoitopalveluista. Näissä toteutetaan pedagogista toimintaa. Pedagogiikka on yksinkertaistettuna aikuisen eli kasvattajan ja lapsen eli kasvatettavan välinen suhde. Pedagogiikkaa käytetään tavallisesti kasvatuksen kanssa synonyyminä. Educare tarkoittaa suomalaisen varhaiskasvatuksen ydintä, kokonaisuutta, joka yhdistää kasvatuksen, hoidon ja opetuksen. Ajatuksena on, että näiden erottaminen ei ole perusteltua, koska jokainen päivittäinen hetki on lapselle mahdollisuus oppia. Pedagoginen suunnittelu, arviointi ja kehittäminen ovat keskeisiä asioita varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa. (Roos 2016, 52.)

Kasvatus tarkoittaa sitä, että lapselle annetaan tilaisuuksia soveltaa omia näkemyksiään ja häntä sopeutetaan ympäristöönsä, jossa hän toimii. Se on

myös sopeutumista lapsen tuottamiin elämän tapahtumiin. Lapset sopeuttavat ajatelmiaan aikuisten maailmaan sopiviksi ja aikuinen vastaavasti omiaan siihen, miten lapsi asioita hahmottaa. Kasvattaja tuo tilanteisiin uusia asioita ja samalla ottaa huomioon lapsen tuottamia asioita. Lapsi ei ole vain oppija, vaan hän myös tuottaa tilanteisiin sisältöä. (Reunamo 2007, 17, 19, 28–29, 31.)

Kalliala (2012, 12, 14) sanoo, että hyvä lapsuus on tavoittelemisen arvoinen, koska pienen lapsen elämä on tärkeä asia. Hyvät kokemukset tänään, kantavat lasta myös pitkälle huomiseen. Lapsen kypsymistä ei voi kuitenkaan nopeuttaa. Lapsi tarvitsee kehittyäkseen aikuista ja lapsia, joiden kanssa olla vuorovaikutuksessa, lapsi tarvitsee rinnalleen ehdottomasti aikuisen. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, että hän saa tuntea olevansa rakastamisen arvoinen.

Solasaaren (2011, 30, 41) mielestä lapsi tarvitsee kasvaakseen rajoja ja rakkautta. Kasvattaja, joka rakastaa lasta ja jonka omat arvot ovat selvät, kykenee vastaanottamaan lapsen kiukun ja uhman, kun hän kieltää lasta tekemästä jotain. Näin toimimalla kasvattaja luo lapsen kehitykselle välttämättömiä, suojaavia rajoja. Hermansonin (2012) mielestä lapsi tarvitsee apua myös tunteidensa käsittelemisessä, koska lapsella on niukasti sanoja ja taitoja eritellä ja tunnistaa omia tunteitaan. Aikuisen kanssa tunteetkin tulevat tutummiksi. Viljamaan (2008, 48) mukaan lapselle voi opettaa tunteiden hallitsemista ja tunnistamista, jotka ovat mielestäni erittäin tärkeitä taitoja.

Kasvattajan ei tule unohtaa, että hänen tehtävänsä on myös rajoittaa tai käyttää valtaa, jos tilanne niin vaatii. Varhaiskasvatus tarkoittaa välitöntä palautteen antamista ja arvostavaa ja hyväksyvää otetta tunteiden käsittelyssä. Kaikki luovat yhdessä yhteistä ilmapiiriä. Tarvitaan kasvatustavoitteita, jotta päästään kohti parempaa tulevaisuutta ja tarvitaan myös kykyä toimia lapsen kanssa tasavertaisesti, ilman, että on aina itsekään selvillä lopputuloksesta. (Reunamo 2007, 106, 117.)

Hämäläinen (2011, 65) kertoo kasvattajan tajunnasta, joka yleisesti ymmärretään koskevan kasvattajan käsitystä omista velvollisuuksistaan, oikeuksistaan

ja tehtävistään kasvattajana. Tätä kasvattajan ymmärtämistapaa kasvatustoiminnan luonteesta ja tavoitteista kutsutaan kasvatustietoisuudeksi. Siihen kuuluu kyky reflektoida omaa kasvatustoimintaa ja analysoida ehtoja ja edellytyksiä, jotka liittyvät kasvatukseen. Kasvatustietoisuus ei ole pysyvä tilava, vaan se muuttuu ja kehittyy ajan kuluessa. Se on yhteydessä myös kasvattajan arvoihin. Tätä kasvatustietoisuutta pidän miettimisen arvoisena asiana, koska kasvattaminen vaikuttaa kasvatettavaan ja sitä toivoisi, että oma toiminta olisi hyödyllistä.

Viljamaa (2002, 5) muistuttaa, että lapsen itsearvostus vahvistuu, kun aikuinen antaa hänen onnistua joka ikinen päivä. Vahva itsearvostus on myös oiva puskuri elämän karikoissa. Kun lapsi ymmärtää olevansa ainutkertainen, pysyy hän tunnustamaan myös tekemänsä virheet. Lapsille on tärkeää antaa onnistumisen kokemuksia ja myönteistä palautetta, silloin kun se on aiheellista, mutta turha kiittäminen ei ole lapselle hyödyllistä, koska se ei opeta mitään.

Mielestäni kaikesta mitä oman elämän aikana on kokenut, on hyötyä kasvatustyössä. Erilaiset perheet ja eri työtehtävät vaativat monenlaista osaamista ja työssä myös oppii uusia asioita, varmasti päivittäin. Tuukkasekin (2013, 19) mielestä pienten lasten kanssa tehtävä työ vaatii myös opetuksellista, hodollista ja kasvatuksellista osaamista sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Työssä pitää kyetä kuuntelemaan ja kohtaamaan erilaisia ihmisiä; lapsia, perheitä, työtovereita sekä esimiehiä. Ammattilaiselta vaaditaan myös sekä oman että toisten toiminnan arviointia, havainnointia ja suunnittelua. Pitkäjänteisyydestä, suvaitsevaisuudesta, mutta myös tarkkaavaisuudesta ja johtamistaidoista on apua työn onnistumisessa.

3 LAPSILÄHTÖISYYS

Suomalaiset asiantuntijat ovat sitä mieltä, että lapsi tarvitsee kasvaakseen reilusti onnistumisen kokemuksia ja kiitosta. Lapsilähtöisyyteen kuuluu tietoinen kasvatus, joka sisältää moraalien, normien ja tapojen opettamista. Lapsi on oma persoonansa ja hänen mielipiteensä ja tarpeensa tulisi huomioida. Lapsi tarvitsee hellää huolenpitoa ja turvallisia rajoja. Lapsilähtöinen kasvatus ottaa lapsen huomioon. (Hermanson 2012.)

Suomalainen varhaiskasvatuksen pedagogiikka on kasvattanut juurensa, 1800-luvun vaikuttajan, Friedrich Fröbelin (1782–1852) kasvatustajattelijan perusteisiin. Fröbel korosti leikkiä ja sen merkitystä lapsen kehityksessä. Hän myös piti lasta aktiivisena toimijana. Nämä ajatukset näkyvät myös tämän päivän varhaiskasvatuksessa, vaikka teoreettinen pohja onkin laajentunut ja pedagogiikan painotukset ovat muuntuneet. (Roos 2016, 52.)

Alle kouluikäiset lapset oppivat toimimalla vapaasti. Fröbel ymmärsi, että opettajien huomion tulisi sen takia kohdistua lapsille tyypilliseen toimintaan eli leikkiin. (Helenius 2001, 53.) Fröbel käsitti lapsuuden kehitysvaiheet ja aktiivisen tekemisen arvon. Lapsi arvostaa tarinoiden ja kertomusten kuuntelemista, mutta myös niiden kertomista itse. Leikkiminen ja laulaminen ovat myös arvokkaita. Työskentely, jossa saa nähdä omien käsiensä aikaansaannokset, kuten puutarhanhoidossa tai rakentamisessa, on lapsille antoisaa. (Paalasmaa 2016, 49.) Fröbelin mielestä lapsi on leikkivä ja toimiva ihminen, joka oppii ympäristöstään (Huttunen 1989, 36).

1980-luvulla suomalainen varhaiskasvatus oli pedagogisesti hämmentynyt. Kasvatusmenetelmien kehittämisen ja uudistavan keskustelun avulla syntyivät aikuislähtöisyys ja lapsilähtöisyys -käsitteet, jo käytössä olleen lapsikeskeisyyden rinnalle. 1990-luvun alussa lapsilähtöisyys lisääntyi voimakkaasti varhaiskasvatuksessa. Lapsilähtöisyys, aikuislähtöisyys ja lapsikeskeisyys sekä niiden määritelmät ja sisällöt, olivat ongelmallisia 1990-luvulla. Käsitteet olivat suosittuja ja niistä puhuttiin paljon, vaikka minkäänlaisia kasvatuskäytäntöjen uudistusanalyysyjä ei olisi edes joka paikassa suunniteltu. Käsitteet menettivät painoarvoaan tämän takia jonkin verran. Ne ovat silti pedagogisia käsitteitä, jotka ovat kehittyneet varhaiskasvatuksen käytännön työn kautta. (Kinos 2001, 2–3.) Mielestäni tälläkin hetkellä puhutaan lapsikeskeisyydestä ja lapsilähtöisyydestä paljon ja näyttää, että koko ajan vain enemmän. Lapsen huomiointia pidetään tärkeänä ja se on hyvä asia.

Lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen varhaisvaiheet ovat kytköksissä lapsikeskeiseen kasvatukseen. Lapsilähtöisyys irtaantui Suomessa itsenäiseksi ajattelun tavaksi 1980- ja 1990-lukujen taitteessa. (Kinos 2001, 6.) Lapsilähtöisyys yleistyi terminä 1990-luvun alussa ja on oikeastaan kehittynyt versio lapsikes-

keisyydestä (Paalasmaa 2016, 152). Mielestäni näyttää siltä, että jollakin tapaa lapsilähtöisyys on mennyt eteenpäin lapsikeskeisyydestä, tai ainakin minulle tulee sellainen vaikutelma.

Behaviorismi kukoisti suomalaisessa varhaiskasvatuksessa erityisesti 1970-luvulla, jolloin aikuisten tarkasti laatimat tavoitteet ja etukäteissuunnitelmat olivat keskeisessä roolissa. Lasten mielenkiinnon kohteita siinä ei huomioitu kovin paljoa. Behavioristinen varhaiskasvatus erotti karkeasti oppimisen ja leikin toisistaan, koska oppimisella on tavoitteet ja leikkiminen on vain viihdettä. (Hujala ym. 1998, 34–36.) Ehkä näin jyrkästi eivät asiat silloinkaan olleet, mutta aikuisilla oli kuitenkin selkeät suunnitelmat ja ne olivat eri tavalla ajateltuja kuin tänä päivänä, tai siltä ainakin vaikuttaa, kun itse olen päiväkodissa harjoittelussa ollut. Suunnitelmat ovat nykyäänkin, mutta ne kohdistuvat lapsiin toimijoina eikä vain kuuntelijoina.

Instituutioiden tarkastelun aloittaminen lapsinäkökulmasta on nostanut lasten aseman esille ja heidän osallistumismahdollisuutensa ovat kasvaneet. Lapsi on nähty myös aktiivisena ja osaavana. Kasvattaminen ja opettaminen ovat yhteisöllisiä asioita ja sen takia kaikkien osapuolten täytyy saada osallistua niiden laadun määrittämiseen. Laadukkaan toiminnan toteuttaminen ja arviointi vaativat tietoa siitä, mitä laatu on ja mitä se käytännön toiminnan tilanteissa vaatii. Toiminnan järjestämiseen liittyvät käsitykset lapsesta, oppimisesta, ammattilaisesta, kasvatuksesta, käytännön toimintatavoista sekä yhteisöllisyydestä ja tiedosta. (Karlsson 2000, 50.)

Mielestäni kasvatuksessa on tärkeää ottaa lapsi mukaan kaikkiin arkipäivän toimintoihin, koska lapsi oppii koko ajan ja kaikkialla. Päivähoidon kehittämistyö on 1980-luvulta lähtien perustunut lapsilähtöiseen orientaatioon (Karlsson 2000, 51). Lapsilähtöisyyden taustalla on ajatus, että kasvatuksen lähtökohdaksi on lapsi (Jantunen 1996, 11). Lapsi oppii arkisten toimintojen kautta. Hän seuraa, mitä hänen ympärillään tapahtuu ja osallistuu siihen. Varhaiskasvatuksessa tärkeää on se, millä tavalla jokapäiväisistä kokemuksista syntyy lapsille paras mahdollinen tapa oppia. (Huttunen 1989, 46.)

Pedagogiikka on mielestäni yhtä aikaa yksinkertainen ja monimutkainen asia. Siinä riittää pohdittavaa koko loppuelämäksi, koska aina voi saada uusia näkökulmia asioihin. Roosin (2016, 52, 62) mukaan suomalaisen varhaiskasvatuksen yksi tärkeä laadun kriteeri on lapsilähtöinen pedagogiikka. Sen toiminta perustuu lasten kuulemiseen ja heidän tarpeidensa ja ideoidensa huomioimiseen. Aikuiset ja lapset käsittävät päiväkotiarkea eri lähtökohdista käsin. Lasten lähtökohtina ovat leikki, toiminta ja mielikuvitus, joiden perustana on vertaistoiminta. Aikuisten toiminnan lähtökohtana on lasten kehityksen ja oppimisen tukeminen, joka näyttäytyy tavoitteellisena ja päämäärätietoisena toimintana, joka on myös hyödyllistä oppimisen kannalta. Varhaiskasvatuksessa pedagoginen osaaminen on työn keskeinen osa-alue.

3.1 Reggio Emilia -pedagogiikka

Yleisimmät vaihtoehtoiset pedagogiikat ovat vaikuttaneet kasvatuksen lähihistoriaan. Lapsilähtöinen kasvatusta on saanut vaikutteita eri vaihtoehtopedagogiikoista, eniten siinä nähdään kuitenkin reggiolaisen kasvatustajatteluun piirteitä. (Kinos 2001, 6.)

Loris Malaguzzia (1921–1994) pidetään Reggio Emilia -pedagogiikan isänä. Pedagogiikka syntyi 1960-luvulla Pohjois-Italiassa. Keskeistä siinä on lasta kunnioittava ja kuunteleva suhtautuminen, puhutaan ”kuuntelemisen pedagogiikasta”. Lasten mielikuvitus, vapaus, ilo ja leikki ovat tärkeässä asemassa. Tavoitteena on antaa lapselle kokemus siitä, että hän on tärkeä ja hänellä itsellään on mahdollisuus vaikuttaa toimintaan. (Reggio Emilia 2017.)

1980-luvulta lähtien tämä pedagoginen ajattelu- ja toimintatapa on tullut tunnetuksi ympäri maailmaa. Loris Malaguzzi palkkasi jokaiseen esikouluun taideopettajan, joka toi lasten arkeen yllättäviä asioita ja uusia näkökulmia. Suomessa tätä pedagogiikkaa käsitettiin ehkä sen takia pitkään taidekasvatukseen suuntautuneena kasvatustapana, mutta se on kuitenkin kokonainen sosiologinen tapa suhtautua lapseen ja koko elämään yleensä. Pedagogiikka perustuu yhteisön arvoihin, joiden mukaan lapsilla ja aikuisilla on oikeus olla tärkeitä toimijoita omassa elämässään. Demokratia ja osallisuus ovat tärkeitä arvoja, kuten myös kunnioitus ja oppiminen sekä ihmisten tunteet. Pedagogiikka tunnetaankin sadan kielen pedagogiikkana. (Reggio Emilia 2017.)

Reggio Emilia -pedagogiikassa havainnointi ja näkeminen ovat eri asioita. Virikkeiden luominen ja kysymysten esittäminen lapsille ovat myös tyypillistä tässä pedagogiikassa. Aikuisen tärkeänä tehtävänä on kuunnella ja havainnoida lasten toimintaa. Tällä tavalla aikuinen tiedostaa, millä tasolla lapsen taidot ja tiedot ovat. Havainnoinnin avulla saadaan selville lapsia kiinnostavat tai ihmetyttävät asiat. Toiminnan näkökulma on lapsilähtöinen ja sen takia lapsen on helppo mennä mukaan toimintaan. (Reggio Emilia 2017.)

Ympäristö on yksi Reggio Emilia-pedagogiikan opettaja. On tärkeää huomata, että maailmaa voi tarkastella eri näkökulmista. Arkkitehtuurissa käytetään paljon peilejä, ikkunoita ja lasisia seiniä, koska siellä toisten lasten kohtaamiseen on jännittävää ja odottamatonta. Kohtaamisten kautta lapset oppivat epäsäännönmukaisuutta ja monimerkityksellisyyttä, mutta huomaavat myös, että on olemassa muutoksia. Oppimisympäristöä rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Välineet virikkeitä tarjoavassa ympäristössä ovat lasten ulottuvilla ja heidän käytettävissään. (Reggio Emilia 2017.)

Reggiolaisessa pedagogiikassa lapsi on itse pääosassa omassa kehityksessään, oppimisessaan ja kasvussaan. Hänen luontaista rytmiään kunnioitetaan. Lasta myös kuunnellaan ja hänelle annetaan uusia asioita ihmeteltäväksi sekä uusia haasteita edistämään oppimista. Ihmettely haastaa myös aikuisen, koska lapsi tarvitsee kaverikseen heittäytyvän aikuisen, jolla on utelias asenne, ja joka on valmis uusiin seikkailuihin yhdessä lapsen kanssa. Lapsella on paljon mahdollisuuksia ja kasvatuksella on tärkeä tehtävä saada lapsi loistamaan. (Paalasmaa 2016, 116–117.)

Opetus pohjautuu lasten mielenkiinnon kohteisiin, ideoihin ja kokemuksiin. Lapsi luo itse omat tavoitteensa ja asettaa itse omat kysymyksensä, joiden selvittämiseen lapsi tarvitsee aikuista. Oppiminen on yhteisöllistä ja sosiaalista. Moniin aisteihin ja elämyksiin perustuvat tiedot jäsentyvät lapsen käymissä keskusteluissa. Lapselle on tärkeää käyttää omaa mielikuvitustaan. Lapsi oppii tekemällä havaintoja ja toimimalla aktiivisesti. Lapsi myös kokeilee, puhuu asioista, kyselee ja pohtii kaikkea, mitä hänen ympärillään tapahtuu. (Reggio Emilia 2017.)

Dialoginen oppimisen prosessi on luonteenomaista Reggio Emilia -pedagogiikalle. Lapsen tietoisuus kehittyy lapsen oman toiminnan kautta, mutta yhtä lailla sosiaalisen toimimisen avulla. Toiminta muiden lasten kanssa kehittää lapsen ajattelua, koska sosiaalinen ja tiedollinen kehittyminen kulkevat rinnakkain. Ristiriidat sosiaalisissa tilanteissa haastavat lapsen muuttamaan käsityksiään asioista, koska toisten mielipiteiden huomioon ottaminen, toisten kanssa neuvotteleminen ja vastaan väittäminen kehittävät lapsen ajattelua. (Reggio Emilia 2017.)

Dokumentoinnissa valitaan tavoite ja näkökulma, joiden lähtökohdista lasten keskusteluja ja muuta materiaalia tallennetaan. Voidaan käyttää videokameraa, valokuvata, piirtää tai kirjoittaa lasten toiminnasta. Sen jälkeen kasvattajat miettivät, minkälaisia asioita lasten toiminnassa on alkanut hahmottua ja miten niitä voisi parhaiten tukea. Lapset kulkevat eri polkuja, kaikkien ei tarvitse tehdä samoja asioita. Dokumenttien avulla tehdään lasten toimintatapoja näkyviksi, niin lapsille itselleen, kuin kasvattajille ja lasten vanhemmille. Tärkeitä ovat ajatukset, sanat, ideat, olettamukset ja tiedot. Kaikki, mitä aikuinen ei voi etukäteen suunnitella, on tärkeää. Dokumentointi herättää lapsissa uusia oivalluksia ja muistuttaa heidän omista oppimiskokemuksistaan. (Reggio Emilia 2017.) Reggio Emilia -pedagogiikka on mielestäni erittäin kokonaisvaltainen kasvatustapa ja se ottaa hienosti huomioon lapsen ja hänelle luontaiset tavat olla ja oppia.

3.2 Lapsilähtöinen varhaiskasvatus

Lapsilähtöinen kasvatus pitää arvokkaina lapsen omakohtaisia kokemuksia, se ei keskity arvioimaan lapsen tuotoksia. Se pitää lapsen hyvinvointia ja elämän laatua tärkeinä ja kuuntelee lapsen kokemuksia elämästä. Laadukas lapsilähtöinen varhaiskasvatus on kasvattajan kykyä arvioida lapsen todelliset tarpeet ja vastata niihin sillä tavalla, että lapsen on hyvä olla, kehittyä ja kasvaa. Tasapainoinen lapsuus antaa mahdollisuuden uuden oppimiseen ja omien kykyjen käyttämiseen. (Huttunen 1989, 47.) Lapsen näkökulman huomioiminen toiminnan suunnittelussa nostaa lasten taidot ja kyvyt esille uudella tavalla. Lapsen näkökulman huomioiva toiminta on mielekästä ja noudattaa lapsille tyypillisiä tapoja toimia. (Karlsson 2000, 37.)

Ihmisenä kasvaminen ja oppiminen liittyvät vahvasti toisiinsa. Hyvinvointi auttaa oppimaan ja oppiminen saa aikaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Oppia voi kaikkialla ja kaiken aikaa, sen takia oppimisympäristökin on joka puolella. (Paalasmaa 2016, 17) Paalasmaa kiteyttää mielestäni hienosti ajatuksen, että kaikki vaikuttaa kaikkeen. Oppimista ei voi erottaa ihmisestä eikä ihmistä oppimisesta, koska ihminen on ja oppii kaiken aikaa. Lapsilla tämä korostuu, koska heille maailma ei ole niin tuttu kuin aikuisille, mutta kyllä aikuisillekin ihmeteltävää riittää.

Lapsi saa evästyksi omaan kehitykseensä, jos aikuiset suhtautuvat häneen rehellisesti, aidosti ja kunnioittavasti. Hänen pitää saada tulla kuulluksi, lapselle pitää antaa puheenvuoro. On tärkeää olla kiinnostunut lapsen sanomisista ja näyttää se hänelle. Hän kokee ja näkee asioita, joita haluaa kokeilla myös itse. Lapsen kysymykset ovat merkki hänen kiinnostuksestaan, hänen halustaan tietää. Lapsi tarvitsee aikuista kysymystensä käsittelyssä ja saamansa tiedon jäsentämisessä (Helenius & Lummelahki 2014, 231–232.)

Lapsi tarvitsee vierelleen turvallisen aikuisen, joka ei vaadi häneltä liian paljon liian aikaisin, vaan päättää tärkeistä asioista. On tärkeää tutkia asioita lapsen kanssa, kaikki ympärillä oleva on huomion arvoista. Lapsen kanssa asioista puhuminen herättää hänen kiinnostuksensa esimerkiksi luontoa tai rakennuksia kohtaan. Lapselle kannattaa selittää, mitä on tekemässä ja kertoa myös omasta työstään. Anna lapselle pieniä tehtäviä, joista hän varmasti suoriutuu. Tue lapsen kasvua toimimaan itsenäisesti ja ottamaan vastuuta sekä tuntemaan velvollisuutensa. On tärkeää huomata lapsen taipumukset ja mieltymykset ja kehittää niitä. (Helenius & Lummelahki 2014, 232, 234.)

Karila ja Nummenmaa (2001, 30–31) sanovat, että lapsen kiinnostuksen kehittyminen oppimista tukeväksi toiminnaksi tarvitsee laadukkaan oppimisympäristön, joka muodostuu päivittäisistä olosuhteista ja käytänteistä. Leikkivälineet ja toimintamateriaalit, sekä niiden käyttöön liittyvät säännöt, joko tukevat tai rajoittavat lasten oppimista. Osa ympäristöstä muodostuu myös henkilöstön asenteista. Laadukkaan oppimisympäristön valmistaminen on jokaisen moniammatillisen työryhmän jäsenen vastuulla ja se vaatii lapsen kehityksen tuntemusta. Tässä kohtaa mielestäni tarvitaan pedagogista osaamista, jotta voidaan rakentaa lasten oppimista tukeva ympäristö ja olosuhteet.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan lapsilähtöistä toimintaa, joka tukee lasten luontaista aktiivisuutta ja halua oppia asioita. Lapsilla tulee olla mahdollisuus leikkiä, liikkua, ilmaista itseään eri tavoin sekä olla osallisina vertaisryhmässä. Lasten sosiaalisia suhteita tuetaan ja esimerkiksi kiusaamista ehkäistään ja siihen puututaan. Lapsilla on oikeus oppia uusia asioita sekä saada oppimiseensa ohjausta omien lähtökohtiensa mukaisesti. (Opetushallitus 2016.)

Lasten todellisuus ja sen näkyväksi tekeminen ovat tämän päivän kasvatuksen haasteita. Lapset antavat asioille omat merkityksensä ja heidän tapansa ovat omanlaisiaan, jotka eroavat aikuisten ajattelusta. (Roos 2016, 19.) Jokainen lapsi on ainutkertainen, toista samanlaista ei ole olemassa. Hänelle on tärkeää tunne siitä, että on kaikkein paras, ”eka”. Lapsi tarvitsee myönteistä arvostusta, kiitosta ja huomioimista, mutta vain aiheesta, ylikehuminen ei ole suotavaa. Aikuisen täytyy huomata jokainen lapsi joka päivä. (Helenius & Lummelahti 2014, 229–230.) Lapsilähtöisessä toiminnassa otetaan huomioon lapsen tarpeet, toiveet ja asiat, joista hän on kiinnostunut (Hermanson 2012).

Lapsilähtöisessä kasvatuksessa kysytään, miten lasten kiinnostuksen kohteet tehdään näkyviksi. Saduttaminen ja portfolioiden kokoaminen ovat esimerkkejä lasten maailman esille tuomisesta ja heidän kuulemisestaan. Lasten maailma on läsnä tasavertaisena aikuisten maailman kanssa, kun tehdään pedagogisia päätöksiä. Taide kuvaa elämän ja ihmisyyden merkitystä ja innostaa sen takia myös lapsilähtöisyyteen. Tiede, taide ja kasvatuksen perinteet luovat yhdessä omanlaistaan suomalaista lapsilähtöistä toiminnan kulttuuria. (Kinos 2001, 37–38, 51.) Kasvattajilla on siksi mielestäni tärkeä tehtävä tuoda lasten näkökulmia esille.

Mielestäni ennakkoluuloton suhtautuminen lasten oivalluksiin, on hyvä lähtökohta lasten oppimisen tukemisessa. Hujalan ym. (1998, 57–58) mukaan lapsi oppii parhaiten sellaisia asioita, joista hän itse on kiinnostunut. Kasvattajan tehtävänä on tukea lasta hänen omaehtoisessa oppimisessaan ja antaa hänen yrittää itse, erehtyä ja oppia tekemistään virheistä. Aikuinen ohjaa lasta tarpeen vaatiessa. Oivaltaminen, tutkiminen ja kokeileminen ovat lapsen keinoja oppia tekemällä itse. Aikuinen ei välttämättä ole edes koskaan tullut ajatelleeksi, sellaista näkökulmaa, mikä lapsella jostain asiasta on (Roos 2016, 19).

Lapsilähtöinen varhaiskasvatus on jatkuvaa liikettä lasten ja aikuisten maailman välillä. Aikuisten teoreettinen ymmärrys yhdistyy lapsista tehtyjen havaintojen tietämykseen. Teoreettinen ja havaittava maailma vuorottelevat keskenään. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus perustuu lasten omiin mielenkiinnon kohteisiin. On tärkeää tutkiskella, millä tavalla lasten ja aikuisten maailmat sovitetaan yhteen, sitä miten ne kohtaavat toisensa. Aikuisten tehtävä on kantaa lopullinen vastuu asioiden toimivuudesta. Ihmiset toimivat yhteisöissä, jotka koostuvat aina yksilöistä. Lapsilähtöisessä ajattelutavassa lasta kuullaan hänen itsensä vuoksi, ei vain opetussuunnitelmiin kuuluvien asioiden takia. (Kinos 2001, 33–34.)

Kinos (2001, 30) sanoo, että lapsilähtöinen varhaiskasvatus näkee lapsen aktiivisena oman tietämyksensä ja minuutensa tuottajana. Jokainen lapsi rakentaa oman kehityksen polkunsä yhdessä aikuisten ja toisten lasten kanssa. Lapseen ei voi kaataa opetussuunnitelmien oppia, vaan jokainen kehittyy ja oppii omassa tahdissaan ja luo oman suhteensa opittaviin asioihin. Lasten tulee saada luoda aktiivisesti omaa kasvun prosessiaan. Paalasmaan (2016, 159) mielestä kasvatuksessa etsitään ennen kaikkea tasapainoa. Kasvatuksessa tulisi olla sopivassa suhteessa muutoksia ja jatkuvuutta, mutta myös pakkoa ja vapautta.

Aikuiset ja lapset käsittävät päiväkotiarkea eri lähtökohdista käsin. Lasten lähtökohtina ovat leikki, toiminta ja mielikuvitus, joiden perustana on vertaistointi. Aikuisten toiminnan lähtökohtana on lasten kehityksen ja oppimisen tukeminen, joka näyttäytyy tavoitteellisena ja päämäärätietoisena toimintana, joka on myös hyödyllistä oppimisen kannalta. Aikuisten tehtävänä on yhdistää nämä kaksi erilaista lähtökohtaa mielekkäällä tavalla. Tämä onnistuu yhdistämällä oppiminen leikkiin ja yhteiseen toimintaan. (Roos 2016, 62.)

Lapsilähtöinen kasvatus on tiivistettynä:

- Kunnioitetaan lapsen yksilöllisyyttä
- Kasvatuksen käytännöt suunnitellaan ja rakennetaan lasten yksilöllisten tarpeiden mukaan
- Uskotaan lapsen kykyyn ja haluun kasvaa ja oppia
- Tehdään lapsen omaehtoinen oppiminen mahdolliseksi

- Kasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät ovat lapsesta lähtöisin
- Omaehtoinen oppiminen näkyy parhaiten leikissä

(Hujala ym. 1998, 58–59).

Kuuntelemalla lapsia, on mahdollista saada tietoa, jota voimme käyttää varhaiskasvatuksen toteuttamisessa hyväksi. Lapsilta saatava tieto on erilainen versio totuudesta ja ymmärryksestä. Se heilauttaa itsestään selviä ajattelun kaavoja ja sillä tavoin aikaansaa pedagogista keskustelua. Kuunteleminen on tärkeää, koska pelkästään havainnoimalla ei saada tietoa siitä, mitä lapset tuntevat ja ajattelevat. Kuuntelemalla opimme tuntemaan lapsia ja saamme tietää, mistä he ovat kiinnostuneita. (Roos 2016, 15.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen. Opinnäytetyön tekemiseen liittyi monia asioita, jotka olivat täysin uusia ja jouduinkin pohtimaan eri vaihtoehtoja, koska valmiita kaavoja toteutuksesta ei ollut.

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tutkimuskysymykset ja ohjeistus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien kokemuksista ja ajatuksista. Tehtävänä oli selvittää, millä tavalla avoimen päiväkodin varhaiskasvattajat toimivat lapsilähtöisesti, ollessaan yhdessä lasten kanssa ja mitä lapsilähtöisyys kasvattajien omasta mielestä tarkoittaa, sekä millaisia ajatuksia ja kokemuksia heillä siitä on.

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä olivat:

- **Millä tavalla avoimen päiväkodin varhaiskasvattajat toimivat lapsilähtöisesti, ollessaan yhdessä lasten kanssa?**
- **Mitä lapsilähtöisyys kasvattajien omasta mielestä tarkoittaa?**

Pyrkimyksenä oli tehdä näkyväksi myös kasvattajien osaamista, joka saattaa tuntua itsestään selvältä. En halua kuitenkaan olettaa asioiden olevan jollakin tavalla, vaan otan siitä selvää, antamalla kasvattajille kirjallisen puheenvuoron. Ajatuksena oli, että työstä voisi olla hyötyä myös työntekijöille itselleen, koska oman työn tunteminen on avain työn arvostamiseen ja kehittämiseen.

Kirjoitelman ohjeistuksena oli ***Kerro, millä tavalla toimit lapsilähtöisesti, ollessasi yhdessä lasten kanssa, miten se ilmenee arjen toiminnassasi?***

Pyysin avoimen päiväkodin varhaiskasvattajia kuvailemaan ja kertomaan heidän omia kokemuksiaan, ajatuksiaan ja näkemyksiään sekä kertomaan arjen esimerkkejä. He saivat antaa kirjoitelmalleen myös otsikon, jos niin halusivat.

Pyysin heitä myös kertomaan, mitä lapsilähtöisyys juuri heidän omasta mielestään tarkoittaa. (Liite 1.)

Kirjoitelma kirjoitettiin sähköisesti ja palautettiin sähköpostitse. Yritin muotoilla ohjeen selkeäksi, koska mielestäni lapsilähtöisyys ei ole mikään yksiselitteinen asia, vaikka siitä puhutaankin paljon. Minua kiinnosti avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien kokemukset ja ajatukset, koska kokeneemmiltaan voi oppia hyödyllisiä asioita.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja narratiivinen lähestymistapa

Opinnäytetyön menetelmällinen lähestymistapa on laadullinen, koska tutkimuksen kohteena ovat varhaiskasvattajien käsitykset lapsilähtöisyydestä heidän omassa työssään avoimessa päiväkodissa. Tutkimuskohteena ovat ihmisten ajatukset, kokemukset ja käsitykset. Niitä ei voida yleistää koskemaan kaikkien varhaiskasvattajien ajatuksia, mutta ne ovat silti hyvin arvokkaita.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena eivät ole tilastolliset yleistyksset, vaan siinä pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan tiettyä toimintaa, antamaan teoreettisesti ymmärrettävä tulkinta jollekin tapahtumalle tai asialle. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85.) Arvoituksen ratkaiseminen laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa, että käytettävissä olevien vihjeiden ja tuotettujen johtolankojen perusteella tehdään tulkintaa tutkittavana olevasta ilmiöstä (Alasuutari 2007, 44). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on lisätä inhimillistä ymmärrystä. Sen takia tutkijan pitää pystyä tulkitsemaan saamaansa aineistoa. Kekseliään tulkinnan avulla voidaan kasvattaa ihmisen arjesta saatavaa ymmärrystä. Tulkinta- ja analyysivaihetta on usein kutsuttu tilkkutäkiksi, koska siinä yhdistyvät sekä teoria että kokemus. (Syrjäläinen ym. 2007, 8–9.)

Hirsjärvi ym. (2014, 217–218) sanovat, että kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen kautta, on tullut yleisemmäksi kerätä tietoa toimijoiden itsensä tuottamien tarinoiden, kertomusten ja muisteluiden avulla. Narratiivisuus viittaa sellaiseen lähestymistapaan, joka käsittää kertomukset tapana oman elämän ymmärtämistä ja sen tekemistä merkitykselliseksi, ne siis tuottavat ja välittävät tietoa. Erkkilä (2006, 196, 198) puolestaan kertoo, että hänen tapansa ymmärtää narratiivista tutkimusta, on painottaa siihen liittyvää ihmisen persoonallisen kokemusmaailman kuvausta ja ymmärtämystä. Sekä tutkimusaineisto että tapa jäsentää kokemuksia tarinan muotoon, ovat narratiivisuutta. Siinä ollaan kiinnostuneita, miten ihminen jäsentää kokemuksiaan ja millaisia kertomuksia hän niistä kertoo. Narratiivisuudessa lähtökohtana on kertojan näkökulma.

Narratiivisuus tarkoittaa tapaa, jolla ihminen hahmottaa maailmaa sekä elämää, omaa minuuttaan, muistikuviaan, kokemuksiaan ja elämistään. Se ilmenee narratiiveina eli kertomuksina. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 104–105.) Kasvattajien kirjoitelmat perustuvat heidän omiin kokemuksiinsa ja ovat todellisia kertomuksia avoimen päiväkodin arjesta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada kasvattajien näkökulmia esille. Sen takia narratiivinen lähestymistapa sopi opinnäytetyön luonteeseen ja aineistonkeruumenetelmäksi. Aineiston kirjoitelmat ovat pala elävästä elämästä. Heikkisen (2015, 159) mukaan esimerkiksi vapaat kirjalliset vastaukset, joissa tutkittavat kertovat omista käsityksistään, ovat narratiivista aineistoa, joka pohjautuu kerrontaan. Yksinkertaisimmillaan se voi olla aineisto, joka perustuu suulliseen tai kirjalliseen kerrontaan ja siihen ei välttämättä liity vaatimuksia juonellisuudesta.

4.3 Tutkittava aineisto ja luvat

Opinnäytetyö toteutettiin pyytämällä kasvattajilta kirjoitelma heidän lapsilähtöisestä toiminnastaan. Kirjoitelman ohjeet ja ohjeiden tarkennus, (liitteet 1 ja 3), lähetettiin avointen päiväkotien sähköpostiosoitteisiin. Kirjoitelmat kirjoitettiin nimettöminä sähköisesti ja ne palautettiin sähköpostitse. Vastausaikaa kasvattajilla oli lopulta kolme viikkoa, ensiksi annetun kahden viikon sijaan, koska kasvattajat ilmoittivat olevansa kiireisiä ja annoin heille lisää aikaa. Tutkimukseen saatiin lupa varhaiskasvatusjohtajalta ja avointen päiväkotien johtajilta. Luvat eivät ole liitteenä, koska niistä paljastuisi liikaa tietoa.

Tutkimukseen osallistui kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajat, yhteensä neljä henkilöä. Aineisto sisälsi neljä kirjoitelmaa. Kirjoitelmat sisälsivät kasvattajien omaa tekstiä ja ajatuksia. Kirjoitelmissa kerrottiin, millä tavalla avoimen päiväkodin varhaiskasvattajat toimivat lapsilähtöisesti, ollessaan yhdessä lasten kanssa ja mitä lapsilähtöisyys kasvattajien omasta mielestä tarkoittaa, sekä millaisia ajatuksia ja kokemuksia heillä siitä on. Osallistujat antoivat suostumuksensa lähettämällä kirjoitelmansa minulle. Opinnäytetyössä ei mainita avoimia päiväkoteja nimeltä, koska kasvattajat itse toivoivat, ettei heitä voitaisi tunnistaa. Kasvattajat säilytettiin anonyymeina tutkimuksen eettisyyden takia.

4.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Aloitin aineiston käsittelemisen heti tutustumalla siihen. Hirsjärvi ym. (2014, 224) neuvovat, että opinnäytetyötä tekevän kannattaa ryhtyä tekemään analyysiä välittömästi, koska sillä tavalla aineisto vielä kiinnostaa tutkijaa. Aluksi silmäilin saamani kirjoitelmat läpi ja sen jälkeen luin jokaisen useaan kertaan, koska tällä tavalla sain jonkinlaisen tuntuman käsittelemääni aineistoon ja pystyin hahmottamaan, millaisista asioista kasvattajat kirjoitelmissaan kertoivat. Kirjoitin myös vihkoon näitä asioita, jotta voisin muodostaa niistä jonkinlaisen alustavan käsityksen. Kirjoitin alkuvaiheessa sellaisia asioita, kuten *kohdataan yksilöinä, kunnioitus perheitä kohtaan, aikuisen vastuu, paljon perheitä, onnistumisen kokemukset, sensitiivisyys, lapsen näkökulma, lapsen äänen näkyväksi tekeminen ja kiinnostuksen kohteet*.

Eskolan ja Suorannan (2003, 151) mukaan laadullista aineistoa on mahdollista analysoida aineistolähtöisesti, ilman teoriaan perustuvia lähtöolettamuksia. Tarkastelin kasvattajien kirjoitelmia tästä lähtökohdasta ja pidin ajatukseni avoimina sille, mitä kirjoitelmissa oli. Aineisto oli minulle avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien ajatusten ja kokemusten lähde. Minua kiinnosti, mitä heillä oli sanottavanaan ja millaisia vastauksia voisin saada tutkimuskysymyksiin. Etsin aineistosta asioita, jotka olivat yhteneviä ja liittyivät samaan aihealueeseen, kuten esimerkiksi, mitä lapsilähtöisyys kasvattajien omasta mielestä tarkoittaa. Aihealueeseen kuuluvat asiat voi hahmottaa laajemmin tai hyvinkin tarkasti. Aihealueiden rajaaminen vaatii siis miettimistä, koska erilaiset rajaukset jäsentäisivät myös aineistoa eri tavalla.

Rantala (2015, 112) puhuu koodaamisesta, joka tarkoittaa laadullisen aineiston järjestämistä. Sen avulla saadaan selville, mistä aineistossa on kysymys ja mikä sen merkitys voisi olla. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 100) toteavat, että lausahdus: ”aineistosta nousee teemoja”, on hieman mystinen, mutta se tarkoittaa käytännössä sitä, että aineistosta saadaan teemoja oman ymmärryksen avulla.

Eskola ja Suoranta (2003, 163–164, 174–175) sanovat, että usein jäsentämiseen käytetään tematisointia eli teemoittelua, jonka avulla aineistosta pystytään nostamaan esiin teemoja, jotka kirkastavat tutkimusongelmaa. Aineistosta voidaan ottaa esille keskeisimmät teemat ja niiden esiintymistä voidaan vertailla aineiston osien kesken. Sen jälkeen erotetaan tutkimusongelmalle olennaisimmat aihealueet. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 93) sanovat, että teemoittelussa olennaisinta on, mitä teemasta on sanottu. Tarkoituksena on etsiä näkemyksiä, jotka kertovat tietyistä teemasta. Laadullinen aineisto pilkotaan ja jaotellaan sen jälkeen aihepiirien mukaisesti.

Asioiden järjestäminen oli työlästä, koska aluksi jonkun asian hahmotti jollakin tavalla ja vähän ajan kuluttua se olikin jotain aivan muuta, kuin mitä oli ajateltu. Sen jälkeen huomasi, että tämä ja tuo sopisivat näiden asioiden kanssa yhteen, mutta ne sopisivat myös noiden toisten kanssa samaan aihealueeseen. Esimerkiksi kasvattajien ajatukset lapsilähtöisyydestä ja kasvattajien lapsilähtöinen toiminta, eivät toimineet erikseen jaoteltuina teemoina, koska ajatukset ja toiminta nivoutuivat yhteen, eikä niitä voinut helposti eritellä. Täytyi siis jaotella eri tavalla. Aluksi pääteemoja oli useampi kuin kolme, mutta asioita pystyi yhdistelemään. Asioiden järjestäminen oli haastavaa, koska monet asiat olisi voinut yhdistää useamman pääteeman alle. En tehnyt pikkutarkkaa taulukkoa, vaan käsittelin asioita suurempina kokonaisuuksina, koska mielestäni ne olivat helpommin hallittavissa ja ymmärrettävissä sillä tavalla.

Oli tehtävä valintoja. Luokittelu oli hidasta, koska piti pohtia, millä tavalla asian saisi esitettyä selkeästi niin, ettei aineisto olisi liian pieninä palasina. Vähitellen alkoivat muotoutua tuloksissa ja johtopäätöksissä käyttämäni kolme pääteemaa: **lapsen äänen näkyväksi tekeminen, kasvattajan tehtävä avoimessa päiväkodissa ja toiminnan haasteet avoimessa päiväkodissa.**

Rantalan (2015, 112) mukaan luokittelua voi tehdä päättelemällä, mitkä aineiston osat sisältävät samankaltaisia asioita. On hyödyllistä kirjata myös edistyminen, koska siitä näkee, millä tavalla asiaa käsittelee ja mikä on sillä hetkellä suurin ongelma. Lapsen äänen näkyväksi tekeminen oli mielestäni niin hallitseva asia, että se piti laittaa omaksi teemakseen, vaikka sekin sisälsi paljon asioita, jotka olisi voinut jaotella eri tavalla.

Mietin teemoja, jotka kuvaisivat aineistossa olevia asioita yleisemmin. Teemoittelu myös muuttui työn edetessä, koska aineistoa luettiin monta kertaa ja vähitellen hahmottui, mitkä asiat sopisivat yhteen. Kirjoitin vihkoon ajatuksiani ja ongelmiani opinnäytetyön alusta saakka. Aineisto on jäsennetty oman osaamiseni mukaisesti ja siinä saattaa olla korjattavaa. Käytin memoja, jotka Rantalan (2015, 114) mukaan ovat muistilappuja ajatuksista, joita tutkimusta tehdessä ilmenee. Niiden päivääminen eli kirjaaminen, milloin ajatus on syntynyt, on myös tärkeää, jotta voi seurata oman ajattelunsa kehittymistä.

Tulkinta on aineistoa analysoidessa eteen tulevien merkitysten pohtimista ja selkeämmiksi tekemistä. Siinä mietitään saatuja tuloksia ja niistä tehdään omia päätelmiä. (Hirsjärvi ym. 2014, 229–230.) Laadullisen aineiston analysoiminen on aineiston lukemista moneen kertaan, sen vertailemista, pohtimista, teoretisoimista ja tulkitsemista (Rantala 2015, 110). Tutkijan pitää etsiä ratkaisu tutkimusongelmaan avointen kysymysten tuottamien tarinoiden, tekstien ja lauseiden avulla (Kananen 2014, 25).

4.5 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyön toteutus oli pitkä ja monivaiheinen. Onneksi en tiennyt, miten paljon työtä se tulisi vaatimaan. Prosessiin sisältyi paljon asioiden miettimistä ja pohtimista. Aiheen miettiminen ja ideaseminaari aloittivat opinnäytetyöprosessin syksyllä 2015. Sen jälkeen otin yhteyttä erääseen avoimeen päiväkotiin ja kysyin heidän kiinnostustaan opinnäytetyöhön. Sain myös toisen avoimen päiväkodin mukaan opinnäytetyön toteutukseen.

Kevään ja kesän 2016 aikana tein opinnäytetyön suunnitelman. Suunnitelmaseminaari oli syyskuun lopussa ja tutkimusluvan sain varhaiskasvatusjohta-

jalta marraskuun puolivälissä. Aineiston kerääminen kasvattajilta tapahtui marras–joulukuussa ja se kesti kolme viikkoa. Opinnäytetyön raporttia kirjoitin kevästä syksyyn 2017. Esitysseminaari on marraskuussa 2017 ja valmistun joulukuussa.

Tutkimuksen tekemiseen tutustuminen on ollut mielestäni mielenkiintoista, mutta haastavaa. Tieteellinen kirjoittaminen on monimutkainen prosessi, jossa ratkaistaan eteen tulevia ongelmia, muokkaamalla tietoa erilaisten valintojen avulla (Kniivilä ym. 2007, 41). Jouduin miettimään ja pohtimaan erilaisia vaihtoehtoja koko opinnäytetyön tekemisen ajan.

Opinnäytetyöprosessin eteneminen on kuvattu kuvassa 1. Siinä prosessi on jaettu viiteen vaiheeseen, ylhäältä alaspäin. Ensimmäisenä on *aiheen miettiminen ja ideaseminaari*. Prosessin toisena vaiheena on *suunnitelman tekeminen*. Kolmannen vaiheen muodostavat *suunnitelmaseminaari, tutkimuslupa ja aineiston kerääminen*. Neljäs vaihe on *opinnäytetyöraportin kirjoittaminen* ja lopuksi viidentenä vaiheena on *esitysseminaari ja kypsyyssäily*.

Kuva 1. Opinnäytetyöprosessin eteneminen.

Kirjoitin raporttia alusta saakka ja se muokkaantui lopulliseen muotoonsa pikku hiljaa. Aiheen rajautumisen myötä, myös teoreettinen viitekehys tarkentui ja pystyi hahmottamaan, mitkä asiat olisivat työssä olennaisia. Paljon asioita karsiutui pois, koska asioita pystyi yhdistelemään ja tiivistämään. Aiheen rajaaminen oli alusta asti erittäin haastavaa, koska mielenkiintoisia asioita oli

paljon ja niiden ytimeen pääseminen oli vaikeaa. Olisi pitänyt tietää jo alkuvaiheessa, mitä tulee tapahtumaan, mutta eihän sellainen ollut mahdollista.

Kirjoitelman ohjeistuksen miettiminen oli myös haasteellinen tehtävä. Piti yrittää muotoilla selkeä ohjeistus, vaikka omat ajatukset olivat vielä hyvin alkuvaiheessa. Ohjeistuksesta olisi varmasti saanut ymmärrettävämmän, mutta silloin kun sitä tein, ajatukseni eivät tietenkään olleet vielä niin selkeät kuin nyt. Opinnäytetyö on ollut oppimiskokemus, jota tuskin koskaan unohdan. Opinnäytetyön tekeminen opetti tieteellisen ajattelun alkeita. Omat luokittelutaitoni paransivat tehdessäni valintoja monien eri vaihtoehtojen välillä.

4.6 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Aineisto on kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien kokemuksiin perustuva ja sen takia jo itsessään luotettava ja arvokas. Eettiset kysymykset ovat huomioitu, koska kasvattajille selitettiin saatekirjeessä, miksi heitä pyydettiin kirjoittamaan kokemuksistaan ja ajatuksistaan, mitä tiedoille tapahtuu työn jälkeen ja että osallistuminen on vapaaehtoista ja heidän henkilöllisyytensä pysyy salassa. (Liite 2.) Christiansin (Syrjälä ym. 2006, 183) mukaan tutkittavilla on oikeus tietää, mistä tutkimuksessa on kyse ja mitä seurauksia sillä voi olla. Näiden perusteella tutkittava osallistuu vapaaehtoisesti. On myös huolehdittava tutkittavien yksityisyydestä, luottamuksellisuudesta ja pitää huolta tutkimuksen tarkkuudesta koko prosessin ajan.

Opinnäytetyöhön sain luvan varhaiskasvatusjohtajalta, myös avointen päiväkotien johtajat suostuivat opinnäytetyön tekemiseen ja aineiston keräämiseen kasvattajilta. Aineisto on saatu vapaaehtoisuuteen perustuen. Jokainen osallistuva kasvattaja ilmaisi suostumuksensa lähettämällä kirjoitelmansa minulle. He osallistuivat anonymieinä. Aineisto on anonymie silloin, kun siitä ei voida tunnistaa kohtuullisilla keinoilla yksittäisiä tutkittavia (Aineistonhallinnan käsikirja 2017).

Aineisto on saatu suoraan kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajilta eli se vastaa kohderyhmän ajatuksia ja on laadukasta. Aineistoon suhtauduin kuin todistuksena. Aineisto on kuin todistajanlausunto ja sitä pidetään luotetta-

vana lähteenä, lähtökohtaisesti siihen uskotaan (Alasuutari 2007, 96). Raportista on luettavissa karkeasti, miten omat ajatukseni kehittyivät ja millä tavalla kolme pääteemaa muotoituivat. Opinnäytetyön teoriaosuudessa on käsitelty varhaiskasvatukseen olennaisesti liittyviä asioita. En ole pyrkinyt tekemään tyhjentävää selitystä asioista, pikemminkin kertomaan tärkeimmät piirteet.

Saamani aineisto on riittävä työn kannalta, koska saamani kirjoitelmat ovat kasvattajien omia kokemuksia lapsilähtöisyydestä heidän omassa työssään. Opinnäytetyön tarkoituksena ei ollut tehdä suurta yleistettävää tiedonkeruuta. Tärkeintä oli saada kasvattajien äänet kuuluviin ja silloin jokaisella kokemuksella on tärkeä tehtävä tiedon keräämisessä. Sen vuoksi kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien kirjoitelmat riittävät opinnäytetyön aineistoksi. Kujalan (2007, 17) mukaan laadullisessa tutkimuksessa, jonka tarkoituksena ei ole tehdä määrällisiä analyysyjä, ei vastaajien määrällä ole suurta vaikutusta.

Käyttämäni lähteet ovat pääosin varhaiskasvatuksesta julkaistuja kirjoja. Joukossa on muutama verkkojulkaisu, jotka olen arvioinut luotettaviksi. Kirjat ovat pääosin melko tuoreita teoksia, mutta mukana on myös vanhempia julkaisuja, koska niiden sisältämä tieto on mielestäni arvokasta myös tänä päivänä. Tuomen ja Sarajärven (2009, 127) mukaan tutkimusraportissa käytettävät lähteet ja niiden käyttötapa kertovat asioiden perustelemisesta. Tutkimusta tekevän on oltava perillä siitä, mitä tekee.

Kasvattajat ovat saaneet työn luettavakseen sen eri vaiheissa. He ovat nähneet opinnäytetyön ennen sen lopullista valmistumista ja saaneet mahdollisuuden kommentoida sitä. Heillä on ollut mahdollisuus tarkastaa opinnäytetyön tulokset ja johtopäätökset ja heidän kommenttinsa ovat olleet hyväksyviä. Syrjälä ym. (2006, 198) mukaan tutkimukseen osallistuneet saavat mahdollisuuden tarkastaa raportin ne kohdat, jotka koskevat heitä.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 127) sanovat, että on huolehdittava muun muassa, että tutkimuksen suunnitelma on laadukas, tutkimusmenetelmä aiheeseen sopiva ja raportti kirjoitetaan huolellisesti. Mielestäni kirjoitelmien pyytäminen kasvattajilta oli hyvä ajatus. Kirjoitelmien avulla saatiin kasvattajilta omaa tekstiä, omia kokemuksia ja ajatuksia, aivan kuten oli tarkoituksenakin. Kasvattajat pysyivät myös anonyymeinä, kuten oli tarkoitus. Menetelmä toimi siis erittäin

hyvin. Suunnitelmakin on ollut hyvä, koska sen perusteella opinnäytetyö on toteutettu. Raportti on kirjoitettu vähitellen ja sen tekemiseen on käytetty paljon aikaa. Sen kirjoittamisessa on pyritty huolellisuuteen.

Mietin, mitä kirjoitan opinnäytetyön raporttiin, koska halusin kertoa, mitä aineistossa sanotaan, mutta samaan aikaan minun oli tarkoitus analysoida saamaani aineistoa. Se tuntui ristiriitaiselta. Coffey (Syrjälä ym. 2006, 183) pohtii, miten ja kenelle tutkimusta kirjoitetaan, mitä siitä jätetään pois ja mitä siihen kirjoitetaan. Tutkija ei voi irtautua omasta tekstistään — hän on siinä läsnä. Kiviniemen (2015, 84) mukaan laadullinen tutkimus on tulkinnallista, koska tutkija ratkaisee, mikä on tutkittavan asian ydin ja mitä siitä raportoidaan.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 140–141) listaavat asioita, jotka pitää huomioida laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Tutkimuksen kohde ja tarkoitus, eli mitä tutkittiin, on hyvin olennaista. Tutkijan oma sitoutuminen tutkimukseen, eli miksi olen asiaa tutkinut, on tärkeä tietoa. Aineiston keruu eli miten aineisto kerättiin, tiedonantajat eli keneltä aineisto saatiin ja tutkijan ja tiedonantajien suhde eli ovatko osallistujat saaneet kommentoida, ovat myös olennaisia asioita. Tutkimuksen kesto eli aikataulu, analyysi eli millä tavalla aineisto käsiteltiin ja sitä seuraavat tulokset ja johtopäätökset tulee myös kertoa. Lisäksi huomioidaan tutkimuksen luotettavuutta eli eettisyys ja luotettavuus sekä viimeisenä raportointi eli selostus tapahtuneesta. Tässä opinnäytetyössä on mielestäni otettu huomioon nämä kaikki edellä mainitut asiat ja niistä on myös kerrottu raportissa.

Validiteetilla tarkoitetaan, kuinka hyvin tutkimus tutkii sitä, mitä halutaan tutkia (Heikkinen 2015, 163). Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien kokemuksia ja ajatuksia lapsilähtöisyydestä ja niitä saatiin myös opinnäytetyön tuloksiksi. Opinnäytetyössä tutkittiin, mitä oli tarkoitus tutkia ja saatiin niitä vastauksia, mitä oli tarkoitus ja mahdollisuus saada. Validiteetti on siis mielestäni hyvä. Minulla ei ollut lähtöolettamuksia kasvattajien kirjoitelmille, koska tarkoituksena oli selvittää kasvattajien ajatuksia, ei todistaa niitä jonkinlaisiksi.

Reliabiliteetti eli luotettavuus tarkoittaa sitä, kuinka vähän tuloksiin vaikuttaa satunnaiset tekijät, kuten tutkija tai olosuhteet (Heikkinen 2015, 163). Luotettavuuden arvioinnissa on mahdotonta tietää, millaiset olosuhteet tutkittavilla on ollut, mutta tutkimuksen tekijä ei ainakaan ole ollut paikalla häiritsemässä. Kasvattajien kokemuksiin tutkimuksella ei pitäisi olla vaikutusta, mutta vastaukseen sillä tietenkin on saattanut olla vaikutusta, koska omien ajatusten ja kokemusten kertominen on aina hyvin henkilökohtainen asia. Silti arvioisin myös luotettavuuden hyväksi, koska kirjoitelmat ovat kasvattajien omia sanoja ja niitä on pyritty käsittelemään asianmukaisesti ja kunnioittavasti.

Kunnioitin kirjoitelmia ja yritin kuvata niissä kerrottuja asioita. Kirjoitelmat olivat vain minun luettavanani ja ne tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistuttua. Niitä ei ole käytetty mihinkään muuhun, kuin opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyö on mielestäni luotettava ja siinä on mietitty eettisyyttä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Lupakäytännöt ovat kunnossa. Olen pyrkinyt aineiston rehelliseen kuvaamiseen ja tekemään asiallisia johtopäätöksiä. Joku toinen olisi saattanut esittää tulokset erilailla, koska aineistoa voi luokitella monella tavalla. Tiedostin vaihtoehtojen olemassaolon ja tein omat ratkaisuni. Tulokset ovat mielestäni osoitus näiden ammattilaisten monipuolisesta osaamisesta ja vastaavat mielestäni myös opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Tarkoituksena oli selvittää, millä tavalla kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajat toimivat lapsilähtöisesti, ollessaan yhdessä lasten kanssa ja **mitä lapsilähtöisyys kasvattajien omasta mielestä** tarkoittaa sekä millaisia ajatuksia ja kokemuksia heillä siitä on. Aineisto koostui neljästä kasvattajien omiin kokemuksiin perustuvasta kirjoitelmasta. Aineisto käsiteltiin yhtenäisenä kokonaisuutena ja siitä ei eroteltu yksittäisiä kirjoitelmia, koska se ei ollut tarkoituksenmukaista. Kirjoitelmien pituus oli 1–3 sivua.

Kirjoitelmat olivat otsikoitu:

- ***Lapsilähtöisyys työssäni avoimessa päiväkodissa***
- ***Ajatuksiani lapsilähtöisyydestä --- ja omassa työskentelyssäni***

- ja kaksi otsikolla **Lapsilähtöisyys avoimessa päiväkodissa**

Kirjoitelmissa keskityttiin kahteen aiheeseen. Ne olivat kasvattajien **ajatukset lapsilähtöisyydestä** ja kasvattajien **lapsilähtöinen toiminta**. Nämä aiheet loimituivat aineistossa keskenään ja sen takia niitä ei ole eritelty.

Kirjoitelmissa **kuvailtiin lapsilähtöisyyttä** eri tavoin. Lapsilähtöisyyden kerrottiin olevan avoimen päiväkodin toiminnan lähtökohtana. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa pyritään ottamaan lasten toiveet huomioon mahdollisuuksien mukaan. Lapsiin tutustutaan lapsentahtisesti ja lasten omilla ehdoilla. Kasvattajien mukaan lapsilähtöisyys on lapsen äänen näkyväksi tekemistä, lasten toiveiden kuuntelemista ja niiden toteuttamista. Se on myös lasten tuntemista ja heidän kuuntelemistaan. Lapsilähtöinen toiminta vaatii sensitiivistä läsnäoloa ja asiakkaiden saatavilla olemista.

- avoimen päiväkodin toiminnan lähtökohta
- suunnittelussa ja toiminnassa huomioidaan lasten toiveet
- tutustutaan lapseen lasten ehdoilla
- lapsen äänen näkyväksi tekeminen
- sensitiivinen läsnäolo ja asiakkaiden saatavilla oleminen

Lapsilähtöisyys on mielestäni lapsien toiveiden kuuntelemista, niiden toteuttamista mahdollisuuksien mukaan, lapsen tuntemista ja kuulemista sekä lapsen äänen näkyväksi tekemistä.

Tärkeää on olla koko ajan sensitiivisesti läsnä ja saatavilla, kun asiakkaat sinua tarvitsee.

5.1 Lapsen äänen näkyväksi tekeminen

Tärkeää avoimen päiväkodin varhaiskasvattajille oli lapsen äänen näkyväksi tekeminen, joka sisälsi erilaisia lasta huomioivia asioita. Kirjoitelmissa kerrottiin, että avoimessa päiväkodissa **jokainen lapsi kohdataan yksilönä** ja kiireettömästi. Toimintaan saadaan ideoita lasten toiveita kuuntelemalla. Lapsilta otetaan vastaan myös ideoita, koska pienestä ideasta voi kasvaa suuri asia. On tärkeää nähdä lasten toiveiden mahdollisuudet ja kuunnella lapsia tarkasti.

- jokainen lapsi kohdataan yksilönä ilman kiirettä
- kuunnellaan mitä lapsi sanoo
- ideoita lapsilta
- nähdään lasten toiveiden mahdollisuudet

Tarjoan itseäni leikki- ja juttuseuraksi kunnioittaen lapsen omaa tahtoa ja reviiriä. Otan etäisyyttä ja annan lapselle oman tilan tutustua sekä katsella tilannetta hänelle sopivalta etäisyydeltä.

Aikuisen tarvitsee vain kuunnella herkällä korvalla ja nähdä lapsen toiveissa mahdollisuus.

Kirjoitelmissa haluttiin antaa lapsille runsaasti onnistumisen kokemuksia ja myönteistä palautetta, kun siihen on aihetta.

- onnistumisen kokemukset
- myönteinen palaute

Lapsilähtöisyydessä haluan tarjota lapselle paljon onnistumisen kokemuksia ja antaa positiivista palautetta silloin, kun sen ansaitsee.

Kirjoitelmissa tuotiin esille lapsen itsetunto. **Lapsen kuulluksi tuleminen** ja aito kuunteleminen ovat lapselle merkki siitä, että hänen mielipiteensä on tärkeä ja merkityksellinen. Tämän perusteella lapsi huomaa, että hänellä on oikeus ilmaista mielipiteensä ja toiveensa ja niillä on myös merkitystä. Uskottiin, että lapsen kokemus mahdollisuudesta vaikuttaa omiin asioihinsa, kehittää lapsen itsetuntoa ja tukee hänen yksilöllistä kasvuaan.

- lapsen mielipide tärkeä
- lapsella oikeus ilmaista mielipiteensä
- lapsen toiveilla merkitystä
- lapsen kokemus omiin asioihin vaikuttamisesta kehittää itsetuntoa ja tukee kasvua

Lapsilähtöisyys tukee lapsen hyvää itsetuntoa, aito kuunteleminen ja kuuluksi tuleminen välittävät lapselle, että hänen mielipiteensä on tärkeä ja sillä on merkitystä.

Lapset huomaavat, että heidän toiveillansa ja mielipiteillänsä on vaikutusta ja heillä on oikeus mielipiteen ilmaisuun. Tämä taas johtaa toiminnan muutoksiin, uusiin ideoihin tms.

Uskon, että jos lapsi kokee, että hänellä on mahdollisuutta vaikuttaa häntä koskeviin asioihin, hänen itsetuntonsa kehittyy ja se tukee hänen yksilöllistä kasvuaan.

Toiminnan suunnittelussa pyritään ottamaan huomioon lasten toiveet. Lasten toivomia lauluja lauletaan ja toiveleikkejä leikitään, myös lapsia kiinnostavia askarteluja toteutetaan. Leluja ja materiaaleja pyritään hankkimaan lasten toiveiden mukaisesti.

- lasten toiveet pyritään toteuttamaan
- toivelaulut ja –leikit huomioidaan
- tehdään lapsia kiinnostavia askarteluja
- lelujen ja materiaalien hankinnassa huomioidaan lasten toiveet

Monesti lapset toivovat esim. joitain tiettyjä lauluja ja välillä pidämmekin heidän toiveistaan lauluhetken. Myös heitä kiinnostavia askarteluja ja leikkejä olemme yrittäneet huomioida.

Avoimessa päiväkodissa seurataan lasten leikkejä, leikitään yhdessä lasten kanssa ja tarjotaan materiaaleja ja vaihtoehtoja leikkien rikastuttamiseen. Kasvattajat myös havainnoivat lasten kiinnostuksen kohteita ja kysyvät suoraan heidän toiveitaan.

- seurataan lasten leikkejä
- leikitään lasten kanssa
- tarjotaan materiaalia leikin rikastuttamiseen
- havainnoidaan lasten kiinnostuksen kohteita
- kysytään lasten toiveita

Lapsi ottaa minua kädestä ja johdattaa kotileikkiin, istun pöydän ääreen maistelemaan kahvia ja leikkimään hänen kanssaan.

Pyrin ottamaan toimintaa suunnitelllessani ja toteuttaessani huomioon lasten toiveita. Aina se ei ole sitä, että kysyn lapsilta vaan havainnoin mistä lapset pitävät, mikä saa heidät innostumaan, mikä jää mieleen, mitä haluat lisää, mikä toimii, ottaen huomioon eri-ikäiset lapset.

Kirjoitelmissa kerrottiin, että suunnitelmia voidaan muuttaa tarpeen vaatiessa joko ennen toimintaa tai sen aikana. Teemoja muokataan lasten tarpeiden ja tilanteiden mukaan, myös spontaanit toiveet pyritään toteuttamaan.

- suunnitelmia muutetaan tarpeen mukaan
- spontaanit toiveet pyritään toteuttamaan

Kesken tuokion voi joku lapsi esittää spontaanisti toivomuksensa ja pyrin huomioimaan sen samalla tuokiolla.

Jos lapsi kantaa palapelin luokseni, teen sen hänen kanssaan.

5.2 Kasvattajan tehtävä avoimessa päiväkodissa

Kirjoitelmissa kerrottiin, että avoimen päiväkodin toimintaa suunnitellaan niin, että jokaisen **lapsen yksilöllisyys** huomioidaan ja **jokainen perhe** kohdataan yksilöllisesti heitä kunnioittaen. Toimintaa toteutetaan myös yhdessä lasten kanssa. Toiminnassa otetaan huomioon asiakkaiden toiveet, tarpeet ja kiinnostuksen kohteet.

- toimintaa suunnitellaan huomioimalla jokaisen lapsen yksilöllisyys
- jokainen perhe kohdataan yksilöllisesti ja kunnioittavasti
- toimintaa toteutetaan yhdessä lasten kanssa
- toiminnassa otetaan huomioon asiakkaiden toiveet, tarpeet ja kiinnostuksen kohteet

Tärkeää on kuunnella kaikkia perheitä tasapuolisesti ja ottaa heidän toiveitaan huomioon suunnitelmia tehdessä.

Kasvattajan tehtävänä on opettaa lapsille erilaisia asioita lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet huomioon ottaen. Leikin avulla opetetaan muun muassa

vuoron odottamista, käytöstapoja, vuorovaikutusta ja toisten huomioon ottamista. Kasvattajat tarjoavat lapsille monipuolista toimintaa, jonka parissa voi opetella erilaisia asioita. Tuokiot toteutetaan yhdessä lasten kanssa ja ne pyritään tekemään toiminnallisiksi.

- laadukas, monipuolinen ja opettavainen toiminta
- leikin avulla opettaminen

Meidän kuuluu tarjota heille monipuolista toimintaa, että he saavat opetella erilaisia asioita.

Leikin avulla lapselle on mahdollisuus opettaa monia asioita, kuten vuorovaikutusta, sääntöjä, toisen huomioimista ja vuoron odottamista, unohtamatta laskemista tai nimeämistä.

Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lapsen näkökulma. On tärkeää miettiä **mikä innostaa ja kiinnostaa lapsia**, mikä saisi heidät osallistumaan. Toiminta valitaan niin, että se kannustaa lasta toimintaan.

- lapsen näkökulma huomioidaan suunnittelussa
- mietitään mikä lapsia kiinnostaa
- toiminta kannustavaa ja innostavaa

Toiminnan suunnittelussa pyrimme huomioimaan lapsen näkökulman: mikä kiinnostaa, mikä innostaa ja mikä saa osallistumaan toimintaan.

Teemojen sekä toimintojen valinta niin, että se innostaisi lapsia ja kannustaa heitä toimimaan.

Kirjoitelmissa sanottiin, että kasvattajat tarjoavat mahdollisuuksia monipuolisiin ja laadukkaisiin kokemuksiin avoimessa varhaiskasvatuksessa. Lapsille annetaan erilaisia välineitä, kuten huiveja ja lattialaattoja, joita he voivat käyttää haluamallaan tavalla. Askartelussa annetaan aihe, mutta ei ole tarkoitus matkia valmista mallia.

- monipuolisia ja laadukkaita kokemuksia
- annetaan erilaisia välineitä, joita lapset voivat käyttää haluamallaan tavalla

- lapsi saa käyttää luovuuttaan askartelussa

Erilaisia välineitä joita lapset voivat käyttää haluamallaan tavalla, huiveja, marakasseja, lattialaattoja jne.

Askartelussa annan teemaan sopivan aiheen, mutta vältän valmiin mallin esillä pitämistä ja lapset saavat käyttää omaa luovuuttaan sen toteuttamiseksi.

Aikuisen tehtävä on kasvattaa lapsia ja lapsilähtöisyys **ei poista aikuisen vastuuta** kasvatuksesta. Lapset tarvitsevat myös huolenpitoa ja selkeitä rajoja.

- lapsilähtöisyys ei poista aikuisen vastuuta kasvatuksesta
- lapset tarvitsevat huolenpitoa ja selkeitä rajoja

Lapsilähtöisyys ei siis poista aikuisen vastuuta siitä, että arvioi mikä on lapselle hyväksi ja mikä ei.

Lapsi tarvitsee selkeät rajat ja aikuisen tehtävä on ne hänelle asettaa.

Kirjoitelmissa sanottiin, että lapsen elämään kuuluvat myös epäonnistumiset ja pettymykset. Aikuisen tehtävä on olla läsnä ja auttaa tunteiden tunnistamisessa ja niiden käsittelemisessä.

- tunteiden tunnistaminen ja käsitteleminen

Lapsen tulee kohdata myös pettymyksiä ja epäonnistumisia. Näissä hetkissä aikuisen on oltava läsnä ja annettava lapselle hänen tarvitsemansa tuki nimetä ja käsitellä tunteita.

Vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta voidaan tukea huomioimalla se toiminnan suunnittelussa.

- tukea lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta

Toiminnan suunnittelussa voi myös huomioida tämän näkökulman esim. vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tukemisella. Arkipäivän tilanteissa toimiminen antaa tehokkainta mallia, kuinka voi toimia lapsilähtöisesti.

Kasvattajan oma lapsilähtöinen työskentely toimii hyvänä esimerkkinä vanhemmille siitä, miten lapsen mielipidettä arvostetaan, miten lapsen asioita kuunnellaan ja toiveita toteutetaan. Toivottavasti kasvattajan **aito kiinnostus lapsista** välittyy myös lasten vanhemmille.

- kasvattaja mallina vanhemmalle lapsilähtöisestä toiminnasta
- vanhemmille välittyy kasvattajan aito kiinnostus lapsesta

Omalla lapsilähtöisellä työskentelyllä voi arjessa antaa mallia vanhemmille siitä, että miten lapsen asioita voi kuunnella ja toteuttaa toiveita. Miten arvostamme lapsen arvokasta mielipidettä.

Toivottavasti omasta työskentelystäni välittyy vanhemmille aito kiinnostus heidän lapsiansa kohtaan.

5.3 Toiminnan haasteet avoimessa päiväkodissa

Avoimen päiväkodin lapsilähtöisessä toiminnassa nähtiin myös haasteita. Kirjoitelmissa mainittiin, että **perheitä** on koolla yleensä **paljon**, jopa 20 perhettä kerrallaan. Perheiden kohtaaminen lapsilähtöisesti on haastavaa, koska ihmisiä on niin paljon yhtä aikaa paikalla.

- perheitä paljon yhtä aikaa
- lapsilähtöinen toiminta haastavaa suuressa ihmismäärässä

Toisinaan asiakkaiden paljous tekee tästä todella haastavaa.

Avoimen päiväkodin toimintaan osallistuvat perheet ovat keskenään myös hyvin erilaisia ja perheiden osallistuminen on perheiden päätettävissä, osa käy säännöllisesti, osa satunnaisesti. Perheiden ei tarvitse sitoutua tai ilmoittautua toimintaan. Kirjoitelmissa sanottiin, että kasvattajat eivät tiedä etukäteen, kuinka paljon lapsia on tulossa ja minkä ikäisiä he ovat. Suunnitelmia täytyy muuttaa usein nopeasti, kun nähdään osallistujamäärä ja heidän ikäkaumansa.

- perheet keskenään erilaisia
- perheiden ei tarvitse ilmoittautua etukäteen

- osa perheistä käy säännöllisesti, osa satunnaisesti
- suunnitelmia täytyy muuttaa nopeasti osallistujien mukaan

Perheitä on niin erilaisista lähtökohdista ja he voivat tulla milloin haluavat.

Kirjoitelmissa pidettiin tärkeänä, että kasvattajat toimivat samanlaisten käsitysten pohjalta ja lapsille asetetaan samanlaiset rajat ja säännöt. Kirjoitelmissa kerrottiin, että on oltava tarkkana, millaisia asioita lapsille opetetaan ja millaisia rajoja heille asetetaan, koska lapset ovat avoimessa päiväkodissa aina vanhempiensa vastuulla. **Perheiden arvoja ja toimintatapoja pitää kunnioittaa.**

- kasvattajilla samanlaiset käsitykset
- lapsille samanlaiset säännöt ja rajat
- perheiden arvoja ja tapoja kunnioitettava

Joissakin tilanteissa kasvattajat kuitenkin määrittelevät rajat, esimerkiksi ketään toista ei saa satuttaa tai kohdella rumasti ja tavaroita pitää käyttää asiallisesti.

- toista ei saa satuttaa tai kohdella rumasti
- tavaroita käytetään asiallisesti

Emme salli ketään satutettavan, kohdeltavan rumasti tai tavaroiden epäasiallista käyttöä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien kertomat arvokkaat kokemukset ja ajatukset lapsilähtöisyydestä olivat hyvin samankaltaisia keskenään. Niiden erot olivat erittäin vähäisiä. Kaikissa kirjoitelmissa kerrottiin kasvattajille tärkeistä asioista. Kirjoitelmien perusteella voidaan sanoa, että aineisto on hyvin yhdenmukainen ja nämä neljä kirjoitelmaa antavat mielestäni tutkittavasta aiheesta jo melko kattavan kuvan. Jos kirjoitelmia olisi ollut

enemmän, olisiko niissä ollut jotain näistä poikkeavaa uutta asiaa, mahdollisesti, mutta näiden neljän kirjoitelman perusteella voidaan arvella, että ei välttämättä.

Tulokset ovat mielestäni ymmärrettäviä ja konkreettisia. Tämä aineisto käsiteli monipuolisesti lapsilähtöisyyttä, avoimen päiväkodin arjessa, kasvattajien näkökulmasta. Kirjoitelmissa tuotiin vahvasti esille lapsen näkökulman tärkeys ja kunnioitettiin lapsen mielipidettä, mutta myös perheen omaa kasvatustapaa. Avoimen päiväkodin toiminnassa otettiin hyvin huomioon lapsi ja koko perhe ja jokaiseen perheeseen suhtauduttiin erittäin kunnioittavasti. Tämä on mielestäni esimerkillistä kasvatusyhteistyötä, josta Laru ym. (2013, 47) kertoivat luvussa 2.3, että käytännössä yhteistyö tarkoittaa, että kasvattajat arvostavat perheen mielipiteitä lapsesta ja perheen kasvatustapaa kunnioitetaan.

Kirjoitelmissa kuvattiin lapsilähtöisyyttä eri tavoin. Lapsilähtöisyys oli avointen päiväkotien toiminnan selkeä lähtökohta. Se näkyi siinä, että toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa pyrittiin ottamaan lasten toiveet huomioon. Lapsiin myös tutustuttiin lapsentahtisesti ja lasten omilla ehdoilla. Kasvattajien mielestä sensitiivisyys lapsen äänelle ja lasten mielipiteiden kuunteleminen ja arvostaminen olivat myös keskeisiä asioita lapsilähtöisyydessä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 18) mukaan, luvussa 2, sanottiin, että on erittäin tärkeää tuntea jokainen lapsi ja huomioida hänen oma yksilöllinen kehityksensä. Kasvattajien kokemukset viittaavat mielestäni siihen, että kasvattajat toimivat valtakunnallisten linjausten mukaisesti.

Kasvattajien kiireetön läsnäolo tässä hetkessä ja muiden asioiden unohtaminen olivat kirjoitelmien mukaan myös erittäin tärkeitä asioita. Toiminnassa pyrittiin vastaamaan myös keskenään erilaisten lapsiperheiden tarpeisiin ja toiveisiin. Kasvattajat tekivät muutoksia suunnitelmiin aina olosuhteiden niin vaatiessa.

6.1 Lapsen äänen näkyväksi tekeminen

Kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajille oli tärkeää lapsen äänen näkyväksi tekeminen, joka tarkoitti erilaisia lasta huomioivia asioita. Tärkeää oli

ottaa lapsen toiveet ja mielipiteet huomioon kaikessa toiminnassa ja tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Jokainen lapsi kohdattiin yksilönä ja ilman kiirettä. Kasvattajat kuuntelivat todella, mitä lapsella on sanottavaa. Roos (2016, 15) sanoi luvussa 3.2, että kuuntelemalla lapsia, on mahdollista saada tietoa, jota voimme käyttää varhaiskasvatuksen toteuttamisessa hyväksi. Lapsilta saatava tieto on erilainen versio totuudesta ja ymmärryksestä. Helenius ja Lummelahti (2014, 231) sanoivat luvussa 3.2. että lapsi saa evästyksi omaan kehitykseensä, jos aikuiset suhtautuvat häneen rehellisesti, aidosti ja kunnioittavasti. Hänen pitää saada tulla kuulluksi, lapselle pitää antaa puheenvuoro.

Lapsilta pyydettiin myös ideoita toimintaan, koska kasvattajat ymmärsivät, että lasten toiveet voivat sisältää suuria mahdollisuuksia. Roos (2016, 19) sanoi luvussa 3.2, että aikuinen ei välttämättä ole edes koskaan tullut ajatelleeksi, sellaista näkökulmaa, mikä lapsella jostain asiasta on. Kasvattajat tiedostivat tämän ja olivat avoimia lasten ehdotuksille, koska niistä saattoi kehittyä uusia mahtavia suunnitelmia. Fonsén ym. (2014, 86) sanoivat luvussa 2.3, että lapset ymmärtävät nopeasti, että he voivat kertoa omia toiveitaan ja ajatuksiaan.

Kasvattajille oli tärkeää antaa lapsille onnistumisen kokemuksia ja myönteistä palautetta, silloin kun se oli aiheellista. Viljamaa (2008, 5) oli samaa mieltä luvussa 2.4 sanoessaan, että lapsille on tärkeää antaa onnistumisen kokemuksia ja myönteistä palautetta, silloin kun se on aiheellista, mutta turha kiittäminen ei ole lapselle hyödyllistä, koska se ei opeta mitään. Hermanson (2012) sanoi luvussa 3, että suomalaiset asiantuntijat ovat sitä mieltä, että lapsi tarvitsee reilusti onnistumisen kokemuksia ja kiitosta. Luvussa 2.1 sanottiin, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 20) mukaan, jokainen lapsi tarvitsee onnistumisen kokemuksia ja riemua itsestään oppijana sekä oman toimintansa kautta. Myönteiset vuorovaikutussuhteet ja tunnekokemukset auttavat myös lasta oppimaan. Näistä kirjoitelmista välittyi mielestäni erittäin vahva sitoutuminen, herkkyys ja lapsen maailman arvostaminen.

Lapsen itsetunto vahvistui, kun lapsi sai kokemuksen omiin asioihinsa vaikuttamisesta, se tuki myös lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapsen ääni todella tehtiin näkyväksi. Kasvattajat kuuntelivat lasta, otti-

vat huomioon sekä hänen toiveensa että mielipiteensä ja arvostivat niitä. Lapsella oli myös oikeus ilmaista mielipiteensä. Lapsen omiin asioihinsa vaikuttamisen kokemuksista eli osallisuudesta, Fonsén ym. (2014, 82) sanoivat luvussa 2.3, että kokemus osallisuudesta voimaannuttaa lasta ja hän tuntee olevansa oman elämänsä herra, hänellä itsellään ja hänen mielipiteillään on merkitystä.

Avoimessa päiväkodissa lasten toiveilla oli merkitystä, koska ne otettiin huomioon niin toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa kuin myös materiaali- ja leluhankinnoissa. Lasten toiveita ja kiinnostuksen kohteita pyrittiin saamaan selville myös havainnoimalla lapsia. Näin saatiin tietoa siitä, mistä lapset ovat kiinnostuneita ja mistä he innostuvat. Tämä kaikki kertoo mielestäni kasvattajien tässä hetkessä olemisesta ja lapsia arvostavasta sensitiivisestä suhtautumisesta. Lasten havainnoiminen on myös tyypillistä Reggio Emilia –pedagogiikassa, josta kerrottiin luvussa 3.1. Kasvattajat seurasivat lasten leikkejä, mutta myös leikkivät lasten kanssa ja näkivät lasten kiinnostuksen kohteita myös sitä kautta. Lasten havainnointi on myös osa lapsilähtöistä varhaiskasvatusta ja sitä tehdään varmasti monissa suomalaisissa päiväkodeissa.

Kirjoitelmissa kuvattiin erilaisia arjen tilanteita, joissa kasvattajat toimivat lapsilähtöisesti ja kuuntelivat lapsen ääntä. Avoimessa päiväkodissa leikittiin leikkejä, joista lapset pitivät ja kuunneltiin lasten mielipiteitä myös lelujen, askarteluaiheiden ja materiaalien valinnoissa. Kasvattajat kuuntelivat lasten aloitteita ja reagoivat niihin. Lapsen tuoma kirja luettiin ja osallistuttiin pyydettäessä leikkiin, tietenkin lasten ehdoilla. Lapsen tahtoa ja reviiriä kunnioitettiin tarjouduttaessa leikkiseuraksi, koska kasvattajat eivät menneet mukaan väkisin. Kasvattajien mielestä lapsilähtöisyys oli lasten huomioimista yksilöinä ja heidän toiveidensa kuuntelemista ja niiden huomioon ottamista, myös lasten kiinnostuksen kohteisiin tutustuminen oli tärkeää. Roos (2016, 15) sanoi luvussa 3.2, että kuuntelemalla opimme tuntemaan lapsia ja saamme tietää, mistä he ovat kiinnostuneita.

6.2 Kasvattajan tehtävä avoimessa päiväkodissa

Kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajat pitivät omaa lapsilähtöistä toimintaansa hyvänä mallina lasten vanhemmille. Lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen tukeminen oli esimerkki tällaisesta toiminnasta. Kasvattajat antoivat aikaansa lapsille ja pitivät heitä erittäin tärkeinä. He toivoivat, että aito välittäminen ja kiinnostus lapsista välittyisivät myös lasten vanhemmille. Ja vanhemmat sen myötä kuuntelisivat omien lastensa ajatuksia ja arvostaisivat heidän mielipiteitään. Alila ja Portell (2008, 17) sanoivat luvussa 2.2, että pidettiin tärkeänä, että avoimessa päiväkodissa ammattikasvattajat ja vanhemmat olisivat lähempänä toisiaan, koska näin vanhemmat saisivat tukea omaan kasvatustyöhönsä. Tätä vanhempien kasvatustyön tukemista kasvattajat pitivät mielestäni tärkeänä, koska halusivat auttaa vanhempia ottamaan lapsensa vielä entistä paremmin huomioon.

Kasvattajien kertomuksissa lapsen näkökulma oli olennaisin asia lapsilähtöisyydessä. Huomion arvoista oli, mitkä asiat kiinnostivat lapsia ja mihin he osallistuivat mielellään. Kasvattajat tarkkailivat, mitkä asiat toimivat juuri tässä ryhmässä, mikä jäi lapsille mieleen ja mitä he halusivat tehdä uudelleen. Tällä tavalla pystyttiin vastaamaan ryhmän tarpeisiin ja toteuttamaan lapsille mieleisiä asioita. Kaikessa toiminnassa tuli huomioida myös eri-ikäiset lapset. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 20) luvussa 2.1 sanottiin, että lähtökohtana tulee olla lasten mielenkiinnon kohteet ja heidän aikaisemmat kokemuksensa sekä heidän oma osaamisensa. Karlsson (2000, 37) sanoi luvussa 3.2, että lapsen näkökulman huomioiminen toiminnan suunnittelussa nostaa lasten taidot ja kyvyt esille uudella tavalla. Lapsen näkökulman huomioiva toiminta on mielekästä ja noudattaa lapsille tyypillisiä tapoja toimia.

Kirjoitelmissa jokainen lapsi ja perhe kohdattiin tasapuolisesti ja heidän ehdoiltaan, jokaiselle annettiin mahdollisuus tutustua omaan tahtiinsa ja kenenkään seuraan ei menty väkisin. Henkilöstön oli tärkeää olla myös asiakkaiden saatavilla. Nämä asiat ovat mielestäni osoitus asiakkaan kuuntelemisesta, hänen tahtonsa noudattamisesta ja hänen tarpeisiinsa vastaamisesta. Kasvattajat tekivät työtä perheitä varten ja he halusivat olla helposti lähestyttävissä.

Tarkoituksena oli antaa perheille laadukasta varhaiskasvatusta, joka sisältää monipuolisia kokemuksia. Kasvattajien tehtävänä oli tarjota toimintaa, jonka avulla lapset oppivat monenlaisia asioita. Luvussa 2.1 sanottiin, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 20) mukaan kasvatushenkilöstön pitää ohjata ja tukea lasten oppimista. Kiinnostava ja sopivan haasteellinen tekeminen, innostavat lasta oppimaan lisää.

Leikin avulla voitiin opettaa sääntöjen noudattamista, oman vuoron odottamista, vuorovaikutusta ja käytöstapoja. Oikean ja väärän erottaminen sekä nimeäminen että laskeminen kuuluivat myös opetettaviin asioihin. Luvussa 2 sanottiin, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 18) mukaan pedagogisen toiminnan perustana ovat lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta.

Mielestäni kasvattajat ovat ymmärtäneet leikin itseisarvon merkityksen, koska leikistä puhuttiin kirjoitelmissa paljon. Kasvattajat leikkivät lasten kanssa, mikä on mielestäni hienoa, koska aikuinen voi rikastuttaa lapsen leikkiä antamalla lapselle esimerkiksi joitain tavaroita tai kyselemällä jotain leikkiin liittyvää, mikä laajentaa lapsen kokemusmaailmaa. Luvussa 2.1 sanottiin, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 20) mukaan leikin itseisarvon ymmärtäminen ja sen pedagoginen merkitys lapsen kokonaisvaltaisessa kehityksessä, hyvinvoinnissa ja oppimisessa ovat olennaista varhaiskasvatuksessa.

Kasvattajien kirjoitelmissa painottui kiireetön kohtaaminen lapsen kanssa ja työhönsä paneutuneiden kasvattajien ääni. Kirjoitelmissa näkyi vahvasti tässä hetkessä elämisen tärkeys. Kaikki kokemuksistaan kertoneet ovat miettineet työtään huolellisesti. Karila ja Nummenmaa (2001, 29–30) sanoivat luvussa 2, että kasvatusvuorovaikutuksen avulla kasvatus tapahtuu nyt ja tässä. Vankka kasvatustaito on perusta laadukkaalle varhaiskasvatukselle, koska se auttaa hahmottamaan sitä, mikä on tärkeää ihmisiksi kasvamisessa ja mitkä tavoitteet ja keinot edesauttavat sitä.

Kirjoitelmissa puhuttiin myös säännöistä ja rajoista, koska lapsilähtöisyys ei poista aikuisen ja kasvattajan vastuuta. Reunamo (2007, 106) sanoi luvussa 2.4, että kasvattajan ei tule unohtaa, että hänen tehtävänsä on myös rajoittaa tai käyttää valtaa, jos tilanne niin vaatii. Hermanson (2012) sanoi luvussa 3,

että lapsi tarvitsee hellää huolenpitoa ja turvallisia rajoja. Lapsilähtöisyyteen kuuluu tietoinen kasvatustapa, joka sisältää moraalien, normien ja tapojen opettamista.

Lapsen elämään kuuluivat myös epäonnistumiset ja pettymykset ja niiden siltottelu ei auttanut lasta kohtaamaan niitä. Aikuisen tuki ja läsnäolo olivat tärkeitä myös pettymysten tunteiden nimeämisessä ja käsittelemisessä. Lapsella oli turvallinen olo, koska hänestä välitettiin ja hänen tunteensa otettiin huomioon. Hermanson (2012) sanoi luvussa 2.4, että lapsi tarvitsee apua tunteidensa käsittelemisessä, koska lapsella on niukasti sanoja ja taitoja eritellä ja tunnistaa omia tunteitaan. Viljamaa (2008, 48) kertoi luvussa 2.4, että lapselle voi opettaa tunteiden hallitsemista ja tunnistamista.

Tämä opinnäytetyö viittaa mielestäni siihen, että tutkimukseen osallistuneiden avointen päiväkotien varhaiskasvattajat ovat sitoutuneita tärkeään tehtäväänsä eli lapsilähtöiseen kasvatukseen. Kasvattajat todella miettivät lapsilähtöisyyttä arjessaan ja paneutuivat työhönsä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 20) luvussa 2.1, puhuttiin oppimiskäsityksestä, jossa lapsi nähdään synnynnäisesti uteliaana ja aktiivisena oppijana. Lapsen nähdään oppivan, kehittyvän ja kasvavan kokonaisvaltaisesti ja kaiken aikaa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja lapsen lähiympäristön kanssa. Roos (2016, 52) sanoi luvussa 3, että suomalaisen varhaiskasvatuksen yksi tärkeä laadun kriteeri on lapsilähtöinen pedagogiikka. Sen toiminta perustuu lasten kuulemiseen ja heidän tarpeidensa ja ideoidensa huomioimiseen.

6.3 Toiminnan haasteet avoimessa päiväkodissa

Avoin päiväkotitoiminta oli perheitä kiinnostava toimintamuoto, koska toimintaan osallistui paljon perheitä. Lapsilähtöinen toiminta avoimessa päiväkodissa vaati kasvattajilta sensitiivistä läsnäoloa ja asiakkaiden saatavilla olemista, mikä oli toisinaan haastavaa, koska paikalla oli paljon perheitä yhtä aikaa. Suuressa ihmismäärässä jokaisen kiireetön kohtaaminen ja kuunteleminen olivat vaativia tehtäviä. Tuukkanen ym. (2013, 19) kertoivat luvussa 2.4, että pitää kyetä kuuntelemaan ja kohtaamaan erilaisia ihmisiä, kuten lapsia ja perheitä. Se vaatii opetuksellista, hoidollista ja kasvatuksellista osaamista sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Silti suuressa ihmismäärässä on mielestäni vaikea

kohdata kaikkia perheitä tasapuolisesti. Avoimen päiväkodin varhaiskasvattajilla on kirjoitelmien perusteella erittäin haastava työ.

Haasteena lapsilähtöisen toiminnan suunnittelussa oli, että perheet saivat tulla ilman ennakkoon ilmoittautumista ja silloin, kuin heille itsellensä parhaiten sopi. Osa perheistä kävi säännöllisesti ja osa satunnaisesti. Käytännössä tämä tarkoitti, että kasvattajat eivät tienneet, ketkä minäkin päivänä olivat tulossa, minkä ikäisiä lapsia oli tulossa ja kuinka paljon. Usein perheitä saattoi olla todella monta yhtä aikaa ja se tarkoitti useita kymmeniä henkilöitä. Suunnitelmia siis sovellettiin sen päivän ryhmän mukaan ja välillä suunnitelmat täytyi muuttaa kokonaan. Tämä vaati kasvattajilta todellista hetkessä elämistä, he ovat mielestäni kokeneita ammattilaisia, koska nopeat muutokset edellyttävät monipuolista osaamista.

Perheet voivat osallistua oman kiinnostuksensa mukaan silloin, kun heille parhaiten sopii. Tämä on perheiden kannalta helppoa matalan kynnyksen toimintaa, koska ei tarvitse sitoutua jokaviikkoiseen toimintaan, jopa useana päivänä viikossa. Sitoutumispakko tai ennakoilmoittautuminen saattaisivat olla este perheiden osallistumiselle, koska silloin perheen omat muuttuvat aikataulut voisivat haitata mukavaan, mutta kuitenkin pakolliseen toimintaan osallistumista.

Ilmoittautumisten vastaanottaminen ja niiden mahdolliset peruutukset olisivat ehkä rasite avoimen päiväkodin toiminnalle, mutta myös toimintaan osallistuville perheille. Helpompi olisi olla osallistumatta lainkaan, kuin ilmoittautua ja perua ilmoittautumisia, esimerkiksi sairastumisten takia. Avoimessa päiväkodissa ei kuitenkaan ole ennakoilmoittautumisia, koska avoin päiväkotiki on nimenaan avoin, mutta kasvattajien kannalta sen toiminnan suunnitteleminen on tietysti vaativa tehtävä.

Kasvattajien kirjoitelmissa oli vahvasti esillä asiakkaiden toiveiden kyseleminen ja heidän tarpeisiinsa ja toiveisiinsa vastaaminen mahdollisuuksien mukaan. Se, että perheitä oli paljon mukana toiminnassa, kertoo mielestäni jotain myös siitä, miten haluttua toimintaa on ja miten se vastaa perheiden tarpeisiin. Mikäli toiminta ei olisi perheiden mielestä tarpeellista tai kiinnostavaa, tuskin

he siihen osallistuisivat. Avoin päiväkotiki on osa varhaiskasvatuspalveluja, joihin osallistuminen on perheille täysin vapaaehtoista. Luvussa 2.2 Alila ja Portell (2008, 17) sanoivat, että alusta asti pidettiin tärkeänä, että vanhemmat voivat vaikuttaa avoimen päiväkodin toiminnan sisältöön ja myös toteuttaisivat sitä.

Kasvattajat kertoivat, että avoimessa päiväkodissa lapset ovat vanhempiansa kanssa ja heidän vastuullaan ja siksi on erityisen tärkeää kunnioittaa perheiden toimintatapoja. Rajojen vetämisessä täytyi olla tarkka. Silti toista ei saanut koskaan satuttaa, kohdella huonosti tai käyttää tavaroita väärällä tavalla. Näissä tapauksissa kasvattajat vetivät rajat, vaikka vanhemmat olisivat saattaneetkin pahoittaa siitä mielensä. Olisi kaikille helpompaa, jos aikuisten toimintatavat olisivat yhteneväiset, mutta ihmisillä on erilaisia toimintatapoja ja kaikki perheet ovat keskenään erilaisia.

7 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut hyvin monivivahteinen ja haastava kokemus. Olen kuitenkin tyytyväinen opinnäytetyön tuloksista. Ne kertovat kahden avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien kokemuksista ja ajatuksista, siitä, millä tavalla he toimivat lapsilähtöisesti, ollessaan lasten kanssa ja mitä lapsilähtöisyys kasvattajien omasta mielestä tarkoittaa. Kasvattajat kertoivat ajatuksistaan ja kokemuksistaan avoimesti ja tarkasti. Heille lapsilähtöinen toiminta ja ajattelu tuntuivat olevan osa arkea. He kuuntelivat lasten ajatuksia ja pitivät lasten mielipiteitä tärkeinä ja ottivat ne huomioon omassa toiminnassaan. Lasten ja perheiden kiireetön ja aito kohtaaminen oli heille kunnia-asia.

Avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien kokemukset ovat arvokasta tietoa kaikille varhaiskasvatuksen kentällä työskenteleville. Kasvattajan näkökulma antaa arvokkaan lisän varhaiskasvatuskeskusteluun ja tekee näkyväksi vaativaa työtä, jota toivoisi arvostettavan nykyistä enemmän. Kasvattaja ei ole koskaan valmis ja tärkeintä on kuunnella lapsia ja ottaa heidän kertomansa asiat tosissaan. Avoimen päiväkodin varhaiskasvattajan arki vaikutti erittäin vaativalta, mutta myös mielenkiintoiselta ja antoisalta. Avoimella varhaiskasvatuksella on tärkeä kasvatustehtävä myös tulevaisuudessa.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista saada avoimen päiväkodin varhaiskasvattajia kirjoittamaan päiväkirjaa omista kokemuksistaan lapsilähtöisyyteen liittyen. Olisi kiinnostavaa lukea lisää kasvattajien ajatuksista ja heidän oman työnsä reflektointi olisi hyödyllistä kaikille varhaiskasvatuksen kentällä työskenteleville. Se olisi hyvin henkilökohtaista ja vaativaa ja voi olla, että halukkaita ei välttämättä löytyisi kiireisen arjen keskeltä, mutta se on kiehtova ajatus.

Arjen toimintatapojen tarkastaminen lapsilähtöisyyden näkökulmasta voisi olla myös jatkotutkimuksen aiheena. Siinä mietittäisiin ja kirjattaisiin ylös tavalliset arkeen liittyvät toiminnot ja pohdittaisiin voisiko niitä kehittää vielä entistä lapsilähtöisemmiksi. Tavoitteena kaikissa edellä mainituissa olisi tehdä laadukkaampaa avointa varhaiskasvatusta, koska aina voi miettiä omia toimintatapojaan. Perheiltä saatava palaute on myös erittäin tärkeä osa avoimen päiväkodin toimintaa ja heiltä voisi myös kysyä, mitä he ajattelevat lapsilähtöisyyden tarkoittavan ja miten se näkyy avoimen päiväkodin toiminnassa.

LÄHTEET

Aineistonhallinnan käsikirja 2017. WWW-dokumentti. <http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi.html>. Ei päivytystietoa. Luettu 10.5.2017.

Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. Gummerus Kirjapaino Oy: Vaajakoski.

Alila, Kirsi & Portell, Tuija 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:14. PDF-dokumentti. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110992/Selv200814.pdf?sequence=1>. Ei päivytystietoa. Luettu 5.9.2016.

Economist Intelligence Unit 2012. Starting well. Benchmarking early education across the world. A report from the Economist Intelligence Unit. Comissioned by Lien foundation. PDF-dokumentti. <http://graphics.eiu.com/upload/eb/Lienstartingwell.pdf>. Ei päivytystietoa. Luettu 18.9.2016.

Elkind, David 2008. The power of play. Learning what comes naturally. American Journal of Play. Summer 2008. PDF-dokumentti. <http://www.journalofplay.org/sites/www.journalofplay.org/files/pdf-articles/1-1-article-elkind-the-power-of-play.pdf>. Ei päivytystietoa. Luettu 12.4.2017.

Erkkilä, Raija 2006. Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Dialogia Oy. Vantaa: Dark Oy, 195–226.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino: Tampere.

Estola, Eila, Alila, Kirsi & Kinos, Jarmo 2014. Yhteenvetoa: varhaiskasvatuksen kehityksen suuntalinjat. Teoksessa Alila, Kirsi, Eskelinen, Mervi, Estola, Eila, Kahiluoto, Tarja, Kinos, Jarmo, Pekuri, Hanna-Mari, Polvinen, Minna, Laaksonen, Reetta & Lamberg, Kirsi. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Opetus- ja kulttuuriministeriö, 54–59. PDF-dokumentti. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf?sequence=1>. Ei päivytystietoa. Luettu 8.9.2016.

Fonsén, Elina, Heikka, Johanna & Elo, Janniina 2014. Osallisuutta edistävän suunnittelun tasot. Teoksessa Heikka, Johanna, Fonsén, Elina, Elo, Janniina & Leinonen, Jonna (toim.) Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Suomen Varhaiskasvatus ry. Kopio-Niini Oy: Tampere, 80–95.

Heikka, Johanna, Fonsén, Elina, Elo, Janniina & Leinonen, Jonna (toim.) 2014. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Suomen Varhaiskasvatus ry. Kopio-Niini Oy: Tampere.

Heikkinen, Hannu, L.T. 2015. Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: Bookwell Oy. PS-kustannus, 149–167.

Helenius, Aili 2001. Varhaiskasvatuksen juurilla. Teoksessa Karila, Kirsti, Kinno, Jarmo & Virtanen, Jorma (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. PS-kustannus. Juva: WS Bookwell Oy, 40–57.

Helenius, Aili & Lummelahdi, Leena 2014. Leikin käsikirja. Juva: Bookwell Oy.

Hermanson, Elina 2012. Lapsilähtöinen kasvatus ja curling-vanhemmuus. Duodecim Terveyskirjasto. Kotineuvola- artikkeli 1.7.2012. WWW-dokumentti. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00301. Ei päivystietoa. Luettu 7.10.2015.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Porvoo: Bookwell Oy.

Hujala, Eeva, Puroila, Anna-Maija, Parrila-Haapakoski, Sanna & Nivala, Veijo 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus 90 Oy. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Huttunen, Eeva 1989. Päivähoidon toimiva arki. Varhaiskasvatuskäytäntöjen kehittäminen. Suomen Kaupunkiliitto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hytönen, Juhani 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Hämäläinen, Juha 2011. Kotikasvatuksen arvot lapsen henkisenä pääomana. Teoksessa Jantunen, Timo & Ojanen, Eero (toim.) Arvot kasvatuksessa. Latvia: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 57–73.

Härkönen, Ulla 2003. Mitä termit varhaiskasvatus ja esiopetus tarkoittavat? Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 86. Väitöskirja. PDF-dokumentti. <http://wanda.uef.fi/~uharkone/verkot/tutkimus2003.pdf>. Ei päivystietoa. Luettu 5.9.2016.

Jantunen, Timo 1996. Esiopetuksen lapsilähtöisyys. Teoksessa Jantunen, Timo & Rönneberg, Paula (toim.) Anna lapsen leikkiä. Kirja leikistä ja lapsilähtöisyydestä. Atena Kustannus Oy Jyväskylä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 11–17.

Kaartinen, Kirsti 2015. Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa. ”Hei hoitotäti, en minä oo ihminen, minä oon poika!”. Vaasan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/101079/Kirsti_Kaartinen.pdf?sequence=1. Ei päivystietoa. Luettu 30.9.2016.

Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Tallinna: Gaudeamus.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu- sarja. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Karikumpu, Saana 2013. Lapsilähtöisyyttä etsimässä: varhaiskasvattajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsilähtöisyydestä päiväkodissa. Hämeen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56844/Karikumpu_Saana.pdf?sequence=1. Ei päivytystietoa. Luettu 19.10.2016.

Karila, Kirsti & Nummenmaa, Raija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Juva: WS Bookwell Oy.

Karlsson, Liisa 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsingin yliopisto. Kasvatuspsykologian tutkimusyksikkö. Tutkimuksia 1/2000. Väitöskirja. Helsinki: Oy Edita Ab.

Kinos, Jarmo 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa Hujala, Eeva (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatus 90 Oy. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 1–57.

Kirveslahti, Kaisa, Sivén, Tuula, Vahala, Marja & Vihunen, Riitta 2014. Kasvun aika. Sanoma Pro Oy.

Kiviniemi, Kari 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: Bookwell Oy. PS-kustannus, 74–88.

Kniivilä, Sonja, Lindblom-Ylänne, Sari & Mäntynen, Anne 2007. Tiede ja teksti. Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Kujala, Tiina 2007. Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä. Teoksessa Syrjäläinen, Eija, Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, 13–39.

Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 580/2015. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150580>. Ei päivytystietoa. Luettu 28.11.2016.

Laru, Suvi, Riihonen, Riikka & Tuukkanen, Karoliina 2013. Perhe osana varhaiskasvatusta. Teoksessa Oulasmaa, Minna & Riihonen, Riikka (toim.) Ammattikasvattajan kielletyt tunteet. Fram Oy: Väestöliitto, 47–63.

Luhtavaara, A-J. 2013. Laadusta tinkimättä. Lastentarha 2, 39.

Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010- luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärven Offset Oy: Pedatieto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmisteleavan työryhmän tueksi. Koulutuspolitiikan osasto. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. PDF-dokumentti. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf?sequence=1>. Ei päivytystietoa. Luettu 18.9.2016.

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman uudet perusteet päätetty. Opetushallitus. Lehdistötiedote 18.10.2016. WWW-dokumentti. http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ ja_ tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/103/0/uudet_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_paatetty. Ei päivytystietoa. Luettu 10.5.2017.

Opetushallitus 2017. Varhaiskasvatus. Opetushallitus. WWW-dokumentti. http://www.oph.fi/koulutus_ ja_ tutkinnot/varhaiskasvatus. Ei päivytystietoa. Luettu 10.5.2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Varhaiskasvatus. Opetus- ja kulttuuriministeriö. WWW-dokumentti. <http://minedu.fi/varhaiskasvatus>. Ei päivytystietoa. Luettu 31.8.2017.

Paalasmaa, Jarno 2016. Maailman parhaat kasvatusajatukset. Top 10. Into Kustannus. Riika: Dardedze holografija.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009. Kurssi kohti diskurssia. Tallinna: Osuuskunta Vastapaino.

Rantala, Irma 2015. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. Juva: Bookwell Oy, 108–133.

Reggio Emilia 2017. Reggio Emilia –pedagogiikka. Reggio Emilia -yhdistys. WWW-dokumentti. <https://reggioemiliayhdistys.com/>. Ei päivytystietoa. Luettu 28.10.2017.

Reunamo, Jyrki 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Roos, Piia 2015. Lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Väitöskirja. PDF-dokumentti. <https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96477/978-951-44-9691-2.pdf?sequence=1>. Ei päivytystietoa. Luettu 12.9.2016.

Roos, Piia 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphicks Oy.

Salo, Saara & Kalland, Mirjam 2014. Lapsen mentalisaatiokyky. Teoksessa Viinikka, Anne (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Tampere: Hämeen Kirjapaino Oy, 39–54.

Samuelsson, Ingrid Pramling & Carlsson, Maj Asplund 2008. The Playing Learning Child: Towards a pedagogy of early childhood. Göteborg University, Sweden. Scandinavian Journal of Educational Research. Vol. 52. No. 6, December 2008, 623–641.

PDF-dokumentti. <http://www.tandfon-line.com/doi/abs/10.1080/00313830802497265?needAccess=true#aHR0cDovL3d3dy50YW5kZm9ubGluZS5jb20vZG9pL3BkZi8xMC4xMDgwLzAwMzEzODMwODAyNDk3MjY1P25lZWRY2Nlc3M9dHJ1ZUBA-QDA>. Ei päivitystietoa. Luettu 26.4.2017.

Solasaari, Ulla 2011. Arvot, rakkaus ja rajat. Teoksessa Jantunen, Timo & Ojanen, Eero (toim.) Arvot kasvatuksessa. Latvia: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 30–41.

Syrjälä, Leena, Estola, Eila, Uitto, Minna & Kaunisto, Saara-Leena 2006. Kertomuksen tutkijan eettisiä haasteita. Teoksessa Hallamaa, Jaana, Launis, Veikko, Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Suomen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas 211. Helsinki: Hakapaino Oy, 181–202.

Syrjäläinen, Eija, Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti 2007. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuukkanen, Karoliina 2013. Ilon kokemukset varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Oulasmaa, Minna & Riihonen, Riikka (toim.) Ammattikasvattajan kiellelyt tunteet. Fram Oy: Väestöliitto, 19–20.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2007. Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007: 72. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Helsinki: Yliopistopaino. PDF-dokumentti. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/113634/Selv200772.pdf?sequence=1>. Ei päivitystietoa. Luettu 29.8.2016.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. PDF-dokumentti. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf. Ei päivitystietoa. Luettu 28.11.2016.

Viljamaa, Janne 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kirjoitelman ohjeistus

Hei!

13.11.2016

Nyt on saatu lupa varhaiskasvatusjohtajalta ja teidän päiväkotienne johtajatkin ovat olleet myötämielisiä tutkimusta kohtaan.

Saatte kirjoittaa omista kokemuksistanne ja ajatuksistanne siitä, miten toimitte lapsilähtöisesti, ollessanne yhdessä lasten kanssa. Arjen esimerkit ja omat ajatuksenne ovat niitä, joita haluaisin saada selville. Kirjoitatte, niin kuin teille itsellenne on luontevinta.

Kirjoitelman ohjeistus:

Kerro, millä tavalla toimit lapsilähtöisesti ollessasi yhdessä lasten kanssa, miten se ilmenee arjen toiminnassasi? Kerro myös, mitä lapsilähtöisyys juuri sinun mielestäsi tarkoittaa.

Kuvaile ja kerro omista kokemuksistasi, ajatuksistasi ja näkemyksistäsi, kerro arjen esimerkkejä. Voit antaa kertomallesi otsikon, jos haluat.

Vastausaikaa annan teille kaksi viikkoa. Palautukset tähän sähköpostiosoitteeseen **viimeistään tiistaina 29.11**. Kaikki avoimen toimintaan osallistuvat työntekijät saavat osallistua ja olisi hienoa, jos jaksaisitte vastata, kiitos kärsivällisyydestänne. Teksti voi olla suoraan sähköpostikentässä, Word-tiedostona tai PDF:nä.

Tuossa liitteenä on vielä saatekirje.

Ystävällisin terveisin,

Pia Österman

Saatekirje**Tervehdys avoimen päiväkodin varhaiskasvattaja!****13.11.2016**

Opiskelen Mikkelin ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (AMK) lapsi- ja perheyön opintopolulla ja suoritan samalla kelpoisuuden lastentarhanopettajan tehtäviin. Teen tutkimusta avoimen päiväkodin varhaiskasvattajien lapsilähtöisestä toiminnasta lasten kanssa ja siitä, miten he sitä toiminnassaan ilmentävät.

Haluaisin, että Sinäkin osallistuisit tähän tutkimukseen, koska ammattilaisen näkökulmalla varhaiskasvatuksessa on merkitystä. Avoimella varhaiskasvatuksella on paljon annettavaa varhaiskasvatus- keskusteluun, jota yhteiskunnassamme käydään, kasvatuksella on väliä!

Tutkimus toteutetaan kirjoittamalla kirjoitelma, pieni tai suurempi kertomus annetun ohjeistuksen mukaisesti omassa rauhassa, ilman tutkijan läsnäoloa. Kertomukset kirjoitetaan nimettöminä ja palautetaan sähköpostitse. Vastausaikaa on kaksi viikkoa. Kaikki saadut kirjoitukset pidetään poissa ulkopuolisten silmistä ja ne hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimukseen on saatu lupa varhaiskasvatusjohtajalta.

**Lisätietoja voi kysellä,
Pia Österman, sosionomiopiskelija
Mikkelin ammattikorkeakoulu
Pia.Osterman@xx.fi**

**tai ohjaava opettaja:
Virve Jussila,
Mikkelin ammattikorkeakoulu
Virve.Jussila@xx.fi**

Tarkentava sähköposti

Hei!

14.11.2016

Kyllä, tarkoitan nimenomaan avoimen päiväkodin lapsilähtöisyyttä. Tärkeintä on teidän oma kokemuksenne siitä ja ajatus, mitä se teidän mielestänne tarkoittaa ja miten te sitä arjessanne toteutate.

Mitään suurta esseetä ei ole pakko kirjoittaa, vaan teidän oma kokemuksenne ja näkemyksenne asiasta.

Älkää ottako paineita, vaan kirjoittakaa oman kokemuksenne pohjalta. Se, mitä te ajattelette lapsilähtöisyyden olevan ja millä tavalla se teidän arjen toiminnassanne ilmenee.

Esimerkkejä arjen tekemisistä, kuinka toimitte lapsilähtöisesti. Tärkeää on saada teidän kokemuksenne ääni kuuluviin. Siitä on hyötyä teille itsellenne, mutta myös koko varhaiskasvatuksen kentälle.

Voitte aloittaa vaikka listaamalla omia ajatuksianne tai kirjoittaa aiheesta tajunnanvirtaa siitä, mitä tulee mieleen ja sitten siitä muokkaatte tarpeen mukaan. Teillä on asiasta varmasti joitain ajatuksia, koska teette työtä lasten kanssa päivittäin.

Tuossa aikaisemmassa viestissäni kerroin, että oma kirjoitelma, mutta se on voinut olla siinä epäselvästi, pahoitteluni.

Terveisin,

Pia Österman